

תפסיר רס"ג

דגה

למנחת שבת
ושני וחמישי

ואלה שמות

א א (א) וְהִדִּיָּה אֶסְמָא בְּנֵי
אֶסְרָאִיל. אֶלְדֵּאֲכִלִּין אֱלִי
מִצֵּר. מַע יַעֲקֹב. כָּל רִגְלֵי וְאֵלֶּה
דְּכָלוּ: (ב) רַאוּבֵן שִׁמְעוֹן, לֹוִי
וַיהוּדָה: (ג) יִשְׁשַׁכֵּר זְבוּלוֹן
וּבְנֵימִין: (ד) דָּן וּנְפֹתְלִי גַד
וְאִשֶּׁר: (ה) פְּכָאן גְּמַלְהִי אֶלְנָפּוּס.
אֶלְכֵי־אֲרָגָה מִן צֶלֶב יַעֲקֹב
סַבְעִין נַפְסָא. מַע יוֹסֵף אֶלְדֵּי
כָּאן בְּמִצְרָיִם: (ו) פְּמֵאת יוֹסֵף
וְגַמְיַע אֶכְוִתָּהּ. וְסַאִיר אֶהֱלֵ
דִּיאֶלְדֵּי אֶלְגִּיל: (ז) וּבְנֵי אֶסְרָאִיל.
אֶתְמָרוּ וְסַעֲרוּ. וּפְתִירוּ וְעִצְמוּ
ב וְיִהוּדָה: רַאוּבֵן שִׁמְעוֹן, לֹוִי וַיהוּדָה:
ג יִשְׁשַׁכֵּר זְבוּלוֹן וּבְנֵימִין:
ד דָּן וּנְפֹתְלִי גַד וְאִשֶּׁר: וַיְהִי
כָּל־נֶפֶשׁ יִצְאֵי יֶרֶד־יַעֲקֹב שִׁבְעִים נֶפֶשׁ וַיּוֹסֵף
הָיָה בְּמִצְרָיִם: וְהָוָה. כָּל נֶפֶשׁ יִרְכָּא דִּיעֲקֹב שִׁבְעִין
נֶפֶשׁוֹן וַיּוֹסֵף דִּהְוָה בְּמִצְרָיִם: וַיְמַת יוֹסֵף וְכָל־אָחִיו וְכָל־
הַדּוֹר הַהוּא: וּמֵית יוֹסֵף וְכָל אָחוּהִי, וְכָל דְּרָא הַהוּא: וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְעוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמַאֲד מְאֹד
וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. נִפְיִשוּ וְאֶת־לֶדְדוּ.

• כט"י •

א ואלה שמות בני ישראל. אף על פי
שמנאן בחייהו בשמותו, חזר ומנאן במיתתו
[אחר מיתתו], להודיע חבתו שנמשלו
לכוכבים, שמוציאן ומכניסן במספר
ובשמותם, שנאמר המוציא במספר צבאם
לכלם בשם יקרא ויוסף היה במצרים.

והלוא הוא ובניו היו בכלל שבעים, ומה בא
למנוגה וכי לא היינו יודעים שהוא היה
במצרים, אלא להודיעו צדקתו של יוסף,
הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף
שהיה במצרים ונעשה מלך ועמד בצדקו:
[זפרו, שלא הפילו נשותיהם ולא מתו

תפסיד רס"ג

גדא גדא. חתי אמתלא ד'אלך
אלבלד מנהם: ח) וקאם מלך
גדיד עלי מצר. מא לם ישאהד
יוסף: ט) פקאל לקומה. הודא
קום בני אסראיל. אפתר
ואעצ'ם מנא: י) תעאלו נחתאל
להם. פלא יפתרון. ויכון אדיא
ואפאנא אלהרב אנציאפו הם
איציא עלי, אעדאינא
פיחארבונא ויהרבונא מן
אלבלד: יא) פציררו עליהם

וסגיאנו ותקיפו לחדא לחדא. ואתמליאת
ארעא מנהון: פ ויקם מלך-
חדש על-מצרים אשר
לא-ידע את-יוסף: וקם מלכא
חדתא על מצרים. דלא מקיים גזירת
יוסף: ט ויאמר אל-עמו הנה
עם בני ישראל רב ועצום
ממנו: ואמר לעמיה. הא. עמא בני
ישראל. סגן ותקפין מננא: ד הבה

נתחכמה לו פן-ירבה והיה כיתקראנה
מלחמה ונוסף גם-הוא על-שנאינו ונלחם-בנו
ועלה מן-הארץ: הבו נתחכם להון. דלמא יסגון. ויהי. ארי
יערעננא קרב ויתוספון אף אנון על סנאנא. ויגיוחון בנא קרב ויסקון מן
ארעא: ז וישימו עליו שרי מסים למען ענתו

— כס"י —

נשבע שלא יביא מבול לעולם (והם לא
הבינו שעל כל העולם אינו מביא, אבל הוא
מביא על אמה אחת): ועלה מן הארץ. על
פרחנו. ורבותינו דרשו כאדם שמקלל עצמו
ותולה קללתו באחרים, והרי הוא פאלו כתב
ועלינו מן הארץ והם יירשוה: יא עליו. על
העם: מסים. לשון מס, שרים שגובין מהם
המס. ומחו המס, שיבנו ערי מסכנות
לפרעה: למען ענתו בסבלתם. שלמצרים:

בשהם קטנים: וישרצו. שהיו יולדות ששה
בכרס אחד: ויקם מלך חדש. רב ושמואל
חד אמר חדש ממש. וחד אמר, שנתחדשו
גזרותיו: אשר לא ידע. עשה עצמו פאלו
לא ידע: י הבה נתחכמה לו. כל הבה לשון
הכנה והזמנה לדבר הוא, כלומר הזמינו
עצמכם לפר: נתחכמה לו. לעם. נתחכמה
מה לעשות לו. ורבותינו דרשו נתחכם
למושיען של-ישראל לדונם במים, שכבר

זולק הדקדוק: ונוסף גם הוא. ב' פתח וסי' ונלחם בנו על נחלת המטה. וחד קמץ יש מפזר

ונוסף עוד (מהרי"ב):

תפסיר רס"ג

ולאה ד'מה. לקבל אן
 יעד'בוניהם בנקלהם. פבנו קרא
 מכ'אזין לפרעון. פי אלפיוס ופי
 עין שמס: יב) וכאן כל מא
 עד'בוהם. כדאך יפתרון
 וי'סרון. חתא צ'גרו. מן קבל
 בני אסראיל: יג) ואסתכ'דם
 אלמצ'ריון. בני אסראיל
 באקמא: יד) פ'אמרו חיותהם
 בכ'דמה צעבה. באלטין ואלל'בן.
 וסאיר אעמאל אלצ'חרא. גמיע
 כ'דמתהם. אלד'י אסתכ'דמוניהם
 באקמא: טו) פקאל מלך מצר.
 לאלקואבל אלעבראני'את.

**בְּסִבְלַתְם וַיִּבְנוּ עָרֵי מִסְכְּנוֹת
 לַפְרֹעָה אֶת־פֶּתֶם וְאֶת־**

רַעְמִסִּס: וּמִנִּיאוּ עֲלֵיהוֹן שְׁלֹטוֹנִין
 מִבְּאֲשֵׁיין. בְּדִיל לְעֲנוּאֵיהוֹן בְּפוֹלְחָנְהוֹן.

וּבְנוּ. קְרוּי בֵּית אוֹצְרֵי לַפְרֹעָה. ית פִּיתוֹס
 וַיֵּת רַעְמִסִּס: יב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ

**אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרָץ
 וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:**

וּכְמָא דַּמְעֲנוֹן לְהוֹן. כֵּן סָגוּ וְכֵן תְּקַפִּין.
 וַעֲקַת לְמִצְרָאֵי. מִן קָדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל בְּפִרְךָ: וַאֲפִלְחוּ מִצְרָאֵי. ית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִשְׁיוֹ:

וַיֹּמְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחָמֵר
 וּבְלִבְנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֶת־כָּל־עֲבֹדָתָם

אֲשֶׁר־עֲבָדוּ בָהֶם בְּפִרְךָ: וַאֲמָרוּ ית חַיֵּיהוֹן בְּפוֹלְחָנָא
 קִשְׁיָא. בְּטִינָא וּבְלִבְנֵי. וּבְכָל פּוֹלְחָנָא בְּחֻקְלָא. ית כָּל פּוֹלְחָנְהוֹן.

דַּאֲפִלְחוּ בְּהוֹן בְּקִשְׁיוֹ: טו) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִילֵּדֹת

— רס"י —

פִּרְץ. וּמְדַרְשׁוּ רֵיחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת כֵּן אַתֶּם
 אוֹמְרִים פֶּן יִרְבֶּה, וְאֲנִי אוֹמֵר כֵּן יִרְבֶּה: וַיִּקְצוּ.
 קִצּוּ בְּחַיֵּיהֶם. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ בְּקוֹצִים הָיוּ
 בְּעֵינֵיהֶם: יג) בְּפִרְךָ. בַּעֲבֹדָה קָשָׁה הַמְּפֹרֶכֶת
 אֶת הַגּוֹף וּמִשְׁבֵּרְתוֹ: טו) לְמִילֵּדֹת. הוּא לְשׁוֹן
 מוֹלִידוֹת, אֵלּא שֵׁישׁ לְשׁוֹן קַל וַיֵּשׁ לְשׁוֹן כְּבֹד,
 כְּמוֹ שׁוֹבֵר וּמִשְׁפֵּר, דּוֹבֵר וּמְדַבֵּר, כֵּן מוֹלִיד

עָרֵי מִסְכְּנוֹת. כְּתִרְגוּמוֹ. וְכֵן לָךְ בָּא אֵל
 הַסִּכָּן הַזֶּה, גִּזְרֵי הַמְּמַנֶּה עַל הָאוֹצְרוֹת:
אֶת פֶּתֶם וְאֶת רַעְמִסִּס. שְׁלֹא הָיוּ רְאוּיֹת
 מִתְחַלְלָה לְכָךְ וְעֲשָׂאִים חֻקוֹת וּבְצוּרוֹת
 לְאוֹצְרֵי: יב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ. בְּכָל מַה שֶּׁהֶם
 נוֹתְנִין לֵב לְעַנּוֹת, כֵּן לֵב הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְהִרְבּוֹת וּלְהַפְרִיץ: כֵּן יִרְבֶּה. כֵּן רְבֵה וְכֵן

תפסיר רס"ג

אלדי אסם אחדהמא שפרה.
 ואלאכרי פועה: טז קאל.
 אדיא קבלתן אלעבראנייאת.
 פאנצ'רן ענד אלמת'בר. אן
 כאן אבנא פאקתלוה. ואן
 כאנת אבנה פאסתבקוהא:
 יז) פכיאפת אלקואבל אללה.
 ולם יצנען כמא קאל להן מלך
 מצר. ואסתבקון אלבנין:
 יח) פדעא בהן מלך מצר. וקאל
 להן. מא באלכן צנעתן הדיא

הַעֲבְרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאֵחָת
שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשְּׁנִית פּוּעָה:
 וְאָמַר מֶלֶכָּא דְּמִצְרַיִם. לְחֵיתָא יְהוּדֵיתָא.
 דְּשׁוּם חֲדָא שִׁפְרָה. וְשׁוּם תְּנִייתָא פּוּעָה:
וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֶּכָּן אֶת-
הַעֲבְרִיּוֹת וּרְאִיתָן עַל-
הָאֲבָנִים אִם-בֵּין הוּא
וְהִמַּתָּן אֹתוֹ וְאִם-בֵּת הוּא

וְחִיָּה: וְאָמַר. כִּד תַּהוּיִן מֵיַלְדָּן יָת

יְהוּדֵיתָא. וְתַחֲזִינן עַל מַתְּבָרָא. אִם בְּרָא הוּא וְתַקְטִלֵן יָתֵיהּ. וְאִם בְּרָתָא
 הִיא תִּקְיָמוּנָהּ: **וְתִירָאנן הַמֵּי־לֹדֹת אֶת-הָאֱלֹהִים**
וְלֹא עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִין מֶלֶךְ מִצְרַיִם
וְתַחֲיִין אֶת-הַיְלָדִים: וְדַחֲלִיא חֵיתָא מִן קָדָם יי. וְלֹא
 עֲבָדָא. כְּמָא דְּמִלִּיל עִמָּהוּן מֶלֶכָּא דְּמִצְרַיִם. וְקִימָא יָת בְּנֵי־אִ:
וַיִּקְרָא מֶלֶךְ-מִצְרַיִם לַמֵּי־לֹדֹת וַיֹּאמֶר לָהֶן
מִדּוּעַ עָשִׂיתָן הַדְּבָר הַזֶּה וְתַחֲיִין אֶת-הַיְלָדִים:

הזכרים, שאמרו לו אצטנגנינו שעתיד להולד
 בן המושיע אותם: **וְחִיָּה**. וְתַחֲזִינן יי וְתַחֲיִין
אֶת הַיְלָדִים. מְסַפְּקוֹת לָהֶם מִיָּמָּם וּמְזוּן.
 תרגום הראשון וְקִימָא וְהַשְּׁנִי וְקִימָתִין, לפי
 שלשון עברית לְנִקְבוֹת רַבּוֹת, תִּיבָה זו
 וכיוצא בה, מְשַׁמֶּשֶׁת לְשׁוֹן פְּעִלוֹ וְלְשׁוֹן
 פְּעִלְתָּן, כְּגוֹן וְתַאמְרָנָה אִישׁ מִצְרַיִם לְשׁוֹן
 עֲבָר, כְּמוֹ וַיֹּאמְרוּ לְזָכְרִים, וְתַדְּבַרְנָה בְּפִיכֶם
 לְשׁוֹן דְּבַרְתָּן, כְּמוֹ וְתַדְּבַרוּ לְזָכְרִים. וְכֵן

ומילד: **שִׁפְרָה**. זו יוכבד על שם שמשפּרת
 אֶת הַיְלָדִים: **פּוּעָה**. זו מרים שפועה ומדברת
 והוגה לולד כדרך הנשים המפּיסות תינוק
 הבוכה. פועה לשון צעקה, כמו ביולדה
 אֲבָעָה: טז **בְּיַלְדֶּכָּן**. כמו בהולידכן: **עַל**
הָאֲבָנִים. מושב האשה היולדת, ובמקום
 אחר קוראו מְשֻׁבֵּר, וכמוהו עשה מלאכה על
 האבנים, מושב פלי אֲמֹנוֹת יוֹצֵר חֲרָס:
אִם בֵּין הוּא וְגוֹי. לא היה מקפיד אלא על

כס"י

תפסיר רס"ג

וּקְרָא מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְחִיתָא. וְאָמַר
 לְהוּן. מָא דִּין עֲבַדְתִּין פִּתְגָמָא הָדִין.
 וְקִיִּמְתִּין יֵת בְּנִיָּא: וְיֵת וְתֵאמְרֵן
 הַמִּילְדַת אֶל-פְּרֻעָה כִּי לֹא
 כְּנָשִׁים הַמִּצְרַיִת הָעֵבְרִית
 כִּי-חַיֹּת הִנָּה בְּטָרָם תָּבוֹא
 אֶלְהֵן הַמִּילְדַת וְיִלְדוּ:
 וְאָמְרָא חִיתָא לְפְרֻעָה. אָרִי לֹא
 כְּנָשִׂיא. מִצְרַיתָא יְהוּדִיתָא. אָרִי חֲפִימָן אֲנִין. עַד לֹא עֲלַת לְוֹתְהוּן.
 חִיתָא יִלְדוּ: כִּי וַיִּטֵּב אֱלֹהִים לְמִילְדַת וַיִּרְבֵּה הָעָם
 וַיַּעֲצֻמוּ מְאֹד: וְאוֹטִיב יֵי לְחִיתָא. וְסִגִּי עֲמָא. וְתִקִּיפוּ לְחִדָּא:
 כִּי וַיְהִי כִּי-יִרְאוּ הַמִּילְדַת אֶת-הָאֱלֹהִים וַיַּעֲשׂוּ

אלאמר. ואסתבקינתן אלבנין:
 (יט) קאלתא לה. אן ליס
 כאלנסא.
 אלעבראניאת. בל הן
 בעיראת. קבל אן תדכיל
 אליהן. אלקאבלה ילדו:
 (כ) פאחסן אללה אלי
 אלקואבל. פכתיר אלקום.
 ועצמו גדא: כא) ולמא כאפת
 אלקואבל אללה, צנע לון

כס"י

(דכרי כימס ז' לו כ), דנבווראדן הגלה את
 השארית, ויפן זנב אל זנב (שופטים טו ד), הפנה
 הזנבות זו לזו, כל אלו לשון הפעיל את
 אחרים. וכשהוא מדבר בלשון ויפעל, הוא
 נקוד היו"ד בחיר"ק, כגון (ויקרא י ט) וייטב
 בעיניו, לשון הוטב, וכן וירב העם (פסוק ט),
 נתרבה העם, ויגל יהודה (מלכים ז' ככ כ),
 גלה יהודה, ויפן כה וכה (ז יט), פנה לכאן
 ולכאן, ואל תשיבני וילך, וישב, וירד, ויצא,
 לפי שאינן מגזרתן שלא לה שדרי היו"ד יסוד
 בקו, ירד, יצא, ישב, ילך, היו"ד אות שלישית
 בו: וייטב אלהים למילדת. מהו הטובה,
 כה ויעש להם בתים. בתי כהנה ולויה
 ומלכות שקרויין בתים, ויבן את בית ה' ואת
 בית המקדש (מלכים ט' ט ט). כהנה ולויה
 מיוכבד, ומלכות ממרים, כדאיתא במסכת

ותחללנה אתי אל עמי, לשון עבר חללתן,
 כמו ותחללו לזכרים: יט כי חיות הנה.
 בקיאות כמילדות. תרגום מילדות חיתא.
 ורבותינו דרשו הרי הן משולות לחיות
 השדה שאינן צריכות מילדות, והיכן
 משולות לחיות, גור אריה (זרעים מט ט), זאב
 וטרף (שס כז), בכור שורו (דברים לג י), אילה
 שלוחה (זרעים מט כ), ומי שלא נכתב בו
 הרי הכתוב בללן (זרעים מט כ) ויברך
 אותם, ועוד בתיב (יחזקאל יט ז) מדה אמר
 לבניא: כ וייטב. הטיב להם. וזה חלוק בתיבה
 שישודיה שתי אותיות ונתן לה יו"ד יו"ד
 בראשה, כשהיא באה לדבר בלשון ויפעיל
 הוא נקוד היו"ד בעיר"י שהוא קמ"ץ קטן,
 כגון וייטב אלהים למילדת, וירב בבת יהודה
 (איכה ז ט), הרבה תאניה, וכן ויגל השארית

זולק הדקדוק: יט המילדת וילדו. השוא נח כי אין מאריך:

תפסיד רס"ג

ביותא חגבדון: כב) פאמר
פרעון. גמיע קנאדה קאילא. כל
אבן יולד להם. אטרחה
באלגיל. וכל אבנה
אסתבקהא: ב א) תם מצי
רגל מן אל לוי. ותזנוג אבנה
לוי: ב) פחמלת אלאמראה
וולדת אבנא. פלמא ראתה
חסנא. אכפתה תלאתיה
אשהר: ג) ולם תטיק עאד אן
תכפיה. פאכדת לה תאבותא

להם בתים: והוה. פד החילא
חיתא מן קדם יי. ועבד להון בתין:
בב ויצו פרעה לכל-עמו
לאמר כל-הבן הילוד
היארה תשליכהו וכל-
הבת תחיון: ופקיד פרעה. לכל
עמיה למימר. כל ברא דיתיליד
ליהודאי. בנהרא תרמוניה. וכל ברתא
תקימון: פ ❁ טיבר בספרי
תיטן ❁ ב א וילך

איש מבית לוי ויקח את-בת-לוי: ואזל גוברא
מדבית לוי. ונסיב ית בת לוי: ב ותהר האשה ותלד בן
ותרא אתו כי-טוב הוא ותצפנהו שלשה
ירחים: ועדיאת אתתא וילדת בר. וחזת יתיה ארי טב הוא.
ואטמרתיה תלתא ירחין: ג ולא-יכלה עוד הצפינו

רש"י

שהלך בעצת בתו שאמרה לו גזרתך קשה
משלפרעה, אם פרעה גזר על הזכרים, ואתה
גם בן על הנקבות. והחזירה ועשה כה
לקוהזין שניים. ואף היא נהפכה להיות גערה.
ובת מאה שלשים שנה היתה, שגלדה
בבואה למצרים בין החומות, ומאתים ועשר
שנה נשתהו שם, וכשיצאו היתה משה בן
שמונים שנה. אם בן כשנתעברה ממנו היתה
בת מאה שלשים וקורא אותה בת לוי: ז כי
טוב הוא. כשגלד נתמלא הבית בלו אורה:

סוטה (סוטה יא ז): כז לכל עמו. אף עליהם
גזר. יום שגלד משה אמרו לו אצטנגניו היום
נולד מושיעו, ואין אנו יודעין אם ממצרים
אם מישראל, ורואין אנו שסופו ללקות
במים, לפיכך גזר אותו היום אף על
המצרים, שגאמר כל הבן הילוד, ולא נאמר
הילוד לעברים, והם לא היו יודעים שסופו
ללקות על מי מריבה:

ב ויקח את בת לוי. פרוש היתה ממנה
מפני גזרת פרעה (וחזר ולקחה. וזהו וילך.

וזלק הדקדוק: .ולא יכלה עוד הצפינו. הצד"י דגש לתפארת כדגש מקדש י"י (מהר"ם). ועיין
א"ת שדוחה דברי ראב"ע דס"ל שהצד"י רפה. ובעל לוית חן כתב נ"ל שהדגש מורה על חוזק

תפסיר רס"ג

מן ברדי. וקפרתהא באלקפר
ואלזפת. וצירת פיהא אלצבי.
וצירתהא פי אלדיס עלי
שאטי אלניל: ד) פוקפת
איכה מן בעיד. לתנציר מא
יצנע בה: ה) פנולת אבנה
פרעון לתגסל פי אלניל.
וגוארהא ומשין עלי שאטה.
פראת אלמאבות פי וסט אלדיס.
פמדת ידהא ואכדיתהא:

וּתְקַח-לוֹ תִּבַּת גֹּמָא
וּתְחַמְרָהּ בַּחֲמֵר וּבִזְפֵּת
וּתְשֶׂם בָּהּ אֶת-הַיָּלֵד וּתְשֶׂם
בִּסּוּף עַל-שֵׁפֶת הַיָּאֵר: וְלֹא
יִכְלֹת עוֹד לְאַטְמְרוּתֶיהָ. וְנִסִּיבַת לִיהּ
תִּיבַתָּא דְגוֹמָא. וְחִפְתָּהּ בַּחֲמֵרָא וּבִזְפֵּתָא.
וְשׁוּיַאת בָּהּ יַת רְבִיּאָא. וְשׁוּיַתָּהּ בִּיעָרָא עַל
כִּיף נְהָרָא: וּתְתַעֲב אַחַתּוּ

מֵרַחֵק לְדַעָה מַה-יַעֲשֶׂה לּוֹ: וְאֶת-עֲתֻדַת אַחַתֶּיהָ מֵרַחֵק.
לְמַדַּע, מָא יִתְעַבֵּיד לִיהּ: וְתִרְדּוּ בַת-פְּרַעְיָה לְרַחֵץ
עַל-הַיָּאֵר וְנַעֲרַתֶּיהָ הִלְכַת עַל-יַד הַיָּאֵר וְתִרְא
אֶת-הַתְּבָהּ בְּתוֹךְ הַסּוּף וּתְשַׁלַּח אֶת-אַמְתָּהּ
וּתְקַחְתָּהּ: וְנַחַתַת בַּת פְּרַעְיָה לְמַסְחֵי עַל נְהָרָא. וְעוֹלִימַתָּהּ אֶת-מְהַלְכֵן

רס"ד

גולא יכלה עוד הצפינו. שפנו לה
המצריים מיום שהחזירה, והיא ילדתו
לששה חדשים ויום אחד, שהיולדת לשבעה
יולדת למקטעין, והם בדיקו אחריה לסוף
תשעה: גמא. גמי בלשון משנה ובלטו יי"ק
[גומא]. ודבר רף הוא ועומד בפני רף ובפני
קשה: בחמר ובזפת. זפת מבחוץ וטיט
מבפנים, כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע
של-זפת: ותשם בסוף. הוא לשון אגם
רשי"ל בלעז, ודומה לו (ישעיה יט ו) קנה וסוף

קמלו: כ לרחץ על היאר. סרס המקרא
ופרשהו ותירד בת פרעה על היאר לרחץ
בו: על יד היאר. אצל היאר, כמו (שמואל ב
יז ט) ראו חלקת יואב אל ידי, והוא לשון יד
ממש. שיד האדם סמוכה לו. ורבותינו דרשו
הולכות לשון מיתה, כמו (בראשית כב לב) הנה
אנכי הולך למות, הולכות למות לפי שפחו
בה. והכתוב מסייען, כי למה לנו לכתוב
ונערתי הולכות: את אמתה. את שפחתה.
ורבותינו דרשו לשון יד. אבל לפי דקדוק

זולק הדקדוק: הפעולה שהצפינה אותו במצפוני מסתרים ועתה לא יכלה עוד הצפינו
כבתחלה. ודגש מקדש י"י, מורה על הפלגות קדושתו. דף י"ז ע"ב: ותחמרה. בה"א הכינוי
נחה והיתה ראויה במפיק (מהר"ב):

תפסיד רס"ג

(ו) פפתחת וראתה. פאד'אה צבי יבפי. פאשפקת עליה. וקאלת. הדיא מן אולאד אלעבראניין: (ז) קאלת להא. אמצי ואדעי לך באמראה מרצ'עה מן אלעבראניאת. תרצ'עה לך: (ח) קאלת להא אבנה פרעון אמצי. פמצי'ת אלגאריה. ודעת באם אלצבי: (ט) פקאלת להא אבנה פרעון. הא לך הדיא אלצבי ארצ'עיה לי. ואנא אעטיך אגרתך. פאכד'ית אלמראה. אלצבי וארצ'עתה:

על פיך נהרא. וחות ית תיבתא בגו יערא. ואושיטת ית אמתה ונסיבתה: **ו ותפתח ותראהו את-הילד והנה נער בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה: וחות ית רביא. והא עולימא בכי. וחסת עלוהי. ואמרת. מבני יהודאי הוא דין: ו ותאמר אחתו אל-בת-פרעה האלך וקראתי לך: אשה מינקת מן העברית**

ו תינק לך את-הילד: ואמרת אחתיה לבת פרעה. האיזיל. ואקרי לך אתתא מינקתא. מן יהודיתא. ותוניק לך ית רביא: ו ותאמר-לה בת-פרעה לכי ותלך העלמה ותקרא את-אם הילד: ואמרת לה בת פרעה איזילי. ואזלת עולימתא. וקרת ית אמיה דרביא: ו ותאמר לה בת-פרעה היליכי את-הילד הזה והינקהו לי ואני אתן את-שכרך ותקח האשה הילד ותניקהו:

כש"י

נער בכה. קולו כנער: מן העברית. מלמד שהחזירתי על מצריות הרבה לינק ולא ינק לפי שהיה עתיד לדבר עם השכינה: ו ותלך העלמה. הלכה בוריות ועלמות בעלם: ו היליכי. נתנבאה ולא ידעה מה נתנבאה

לשון הקודש היה לו להנקד אמתה מ"ם דגושה. והם דרשו את אמתה את ידה, שנשתרבה אמתה אמות הרבה: ו ותפתח ותראהו. את מי ראתה, את הילד, והו פשוטו. ומדרשו שראתה עמו שכינה: והנה

תפסיר רס"ג

י ולמא כּבֵר אלְעִבִי. גַּאת בַּה
אלִי אֲבַנְהוּ פֶרְעוֹן. פֶּצֵאָר לְהֵא
כַּאֲבֹן. וְאַסְמִתָּה מוֹסִי. קֵאלֵת.
לְאֲנִי נִשְׁלַתָּה מִן אֲלֵמָא:
יֵא) וּכְאֵן פִּי תִלְךְ אֲלֵאֲיָאָם.
אֵן מוֹסִי כְּבֵר וּכְרַג אֲלִי
אֲכִוְתָה. וְנִצִּיר בְּנִקְלָהֶם
פֶּאֲדֵא בְרָגְל מִצְרִי. יִצְרַב
רְגַל עִבְרָאֲנִי מִן אֲכִוְתָה:

וְאָמַרְתָּ לָּהּ בַּת פֶּרְעָה. הֲלִיכִי. יֵת רַבִּיא
הַדִּין וְאוֹנִיקִיהוּ לִי. וְאַנָּא אֲתִין יֵת אַגְרִיד.
וְנִסִּיבַת אֲתַתָּא. רַבִּיא וְאוֹנִיקִתִּיה:
**וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתְּבֵאֵהוּ
לְבַת־פֶּרְעָה וַיְהִי־לָּהּ לְבֶן
וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר**

כִּי מִן־הַפְּמִים מִשִּׁיתָהוּ: וּרְבָא
רַבִּיא. וְאִיתִיתִּיה לְבַת פֶּרְעָה. וְהָוָה
לָּהּ לְבֵר. וּקְרַת שְׁמִיה מֹשֶׁה. וְאָמַרְתָּ. אֲרִי מִן מֵיא שְׁחִלְתִּיה: **(שְׁלִישִׁי)**
**וַיְהִי | בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל־אָחָיו
וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ־
עִבְרִי מֵאָחָיו: וְהָוָה בְּיוֹמָיָא הָאֲנֹן. וּרְבָא מֹשֶׁה וּנְפַק לֹות אַחוּהִי.
וַחֲזָא בְּפוֹלְחָנְהוֹן. וַחֲזָא גְבֵר מִצְרִי. מְחִי לַגְּבֵר יְהוּדָאִי מֵאַחוּהִי:**

כ"ט

תבא הי"ד במקום ה"א כמו עשיתי בניתי
פניתי צויתי: יא ויגדל משה. והלא כבר
כתיב ויגדל הילד (פסוק י) אמר רבי יהודה
ברבי אלעאי הראשון לקומה והשני לגדלה,
שמנהו פרעה על ביתו: וירא בסבלתם.
נתן עיניו ולבו להיות מצר עליהם:
איש מצרי. נוגש היתה ממנה על שוטרי
ישראל והיה מעמידם מקרות הגבר
למלאכתם: מכה איש עברי. מלקהו
ורודהו. ובעלה שלשלומית בת דברי היתה,
ונתן בה עיניו, ובלילה העמידו והוציאו
מביתו, והוא חזר ונכנס לבית ובא על אשתו,
כסבורה שהוא בעלה, וחזר האישה לביתו
והרגיש בדבר, וכשראה אותו מצרי שהרגיש
בדבר, היתה מכהו ורודהו כל היום:

הי שליכני: משיתיהו. שחלתייהו והוא לשון
הוצאה בלשון ארמי כמשחל ביניתא
מחלבא. ובלשון עברי משיתיהו לשון
הסירותיו, כמו (יכושט 6 ס) לא ימוש, לא משו
(צמדזר יד מד), כך חברו מנחם. ואני אומר
שאינו ממחברת מש, וימוש, אלא מגזרת
משה ולשון הוצאה הוא, וכן (שמואל 3 כז י)
ימשני מפנים רבים, שאלו היתה ממחברת מש,
לא יתכן לומר משיתיהו, אלא המישותיהו.
כאשר יאמר מן קם הקימותי, ומן שב
השיבותי, ומן בא הביאותי, או משתיהו, כמו
(זכריה ג ט) ומשתי את עון הארץ, אבל
משיתי אינו אלא מגזרת תיבה שפעל שלה
מיסד בה"א בסוף התבה. כגון משה, בנה,
עשה, צוה, פנה, כשיבא לומר בהם פעלתי

תפסיד דס"ג

יב) פאלתפת ימנה ויסרה. פראי אנה ליס אנסאן. פצירב אלמצרי פמאת. ודפנה פי אלדמל: יג) וכרג פי אליום אלתיאני. פאדי ברגלין עבראנין יתנאציאן. פקאל לאלציאלם מנהמא. לם תצירב צאחבד: יד) וקאל מן צירד. רגלא רייסא וחאפמא עלינא. אתריד אן תקתלני. כמא קתלת אלמצרי, פפוע מוסי וקאל. איקינא קד ערף אלכבר:

למא את מחי לחברך:

וַיֹּאמֶר מִי שְׁמֶךָ לְאִישׁ שָׂר וְשִׁפְט עֲלֵינוּ
 הַלְהַרְגֵנִי אַתָּה אֲמַר כַּאֲשֶׁר הִרְגַת אֶת-הַמִּצְרִי
 וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר: וַאֲמַר. מִן
 שׂוֹדֵךְ. לַגֹּבֶר רַב וְדַיִן עֲלֵנָא. הַלְמַקְטְלִי אֶת אֶמֶר. כְּמֵא דַקְטַלְתָּא יֵת
 מִצְרָאָה. וּדְחִיל מֹשֶׁה וַאֲמַר. בְּקוֹשְׁטָא אַתִּידַע פִּתְגָמָא: טו) וַיִּשְׁמַע
 פִּרְעֹה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לְהַרְגֵּ אֶת-מֹשֶׁה

וַיִּפְּן כֹּה וְכֹה וַיִּירָא כִּי
 אֵין אִישׁ וַיַּךְ אֶת-הַמִּצְרִי
 וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל: וְאֶת־פָּנָיו לְכַא
 וּלְכַא. וַחֲזָא אַרְי לִית אָנְשׁ. וּמְחָא יֵת
 מִצְרָאָה. וְטַמְרִיה בַּחֲלָא: וַיֵּצֵא
 בַיּוֹם הַשְּׁנַי וְהֵנָּה שְׁנַי-
 אַנְשִׁים עֲבָרִים נְצִים וַיֹּאמֶר
 לְרָשָׁע לְמָה תִּכֶּה רַעְדָּ:

ונפק ביומא תנינא. והא. תרין גוברין יהודאין נצן. ואמר לחיבא.

כס"י

הַלְהַרְגֵנִי אַתָּה אֲמַר. מִכָּאן אָנוּ לְמִדִּים
 שְׁהַרְגוּ בְשֵׁם הַמְּפֹרָשׁ: וַיִּירָא מֹשֶׁה.
 כְּפִשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ דְאָג לֹא עַל שְׂרָאָה בְּיִשְׂרָאֵל
 רְשָׁעִים דְּלְטוֹרִין. אֲמַר מַעֲתָה שְׁמָא אֵינָם
 רְאוּיִין לְהַגָּאֵל: אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר. כְּמִשְׁמַעוֹ.
 וּמְדַרְשׁוֹ נֹדַע לִי הַדָּבָר שְׁהֵייתִי תַמָּה עֲלִיו.
 מַה חֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁבָעִים אַמּוֹת לְהֵיוֹת
 נְרָדִים בְּעִבּוּדַת פְּרָךְ. אֲבָל רוּאָה אָנִי שְׁהָם

יב ויפן כה וכה. ראה מה עשה לו בבית
 ומה עשה לו בשדה. ולפי פשוטו כמשמעו:
 וירא כי אין איש. עתיד לצאת ממנו
 שיתגזיר: יג שני אנשים עברים. דתן
 ואבירם הם שהותירו מן המן: נצים.
 מריבים: למא תכה. אף על פי שלא הכהו.
 נקרא רשע בהרמת יד: רעד. רשע כמותך:
 יד מי שמך לאיש. והרי עודך נער:

תפסיר רס"ג

וַיְבָרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה

וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ-מִדְיָן וַיֵּשֶׁב

עַל-הַבְּאֵר׃ וַשְּׁמַע פַּרְעֹה יֵת

פַּתְגָּמָא הַדִּין. וּבַעַא לְמַקְטֹל יֵת מֹשֶׁה.

וַעֲרַק מֹשֶׁה מִן קֶדֶם פַּרְעֹה. וַיְתִיב

בְּאֶרְעָא דְמִדְיָן וַיְתִיב עַל בִּירָא:

וּלְכֹהֵן מִדְיָן שֶׁבַע בָּנוֹת

וַתְּבָאנָה וַתְּדַלְּנָה וַתְּמַלְּאנָה

אֶת-הַרְהָטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן

אֲבִיהֶן׃ וּלְרַבָּא דְמִדְיָן שֶׁבַע בָּנִין.

וַאֲתָאָה וּדְלָאָה. וּמְלָאָה יֵת רְטִיָּא. לְאַשְׁקָאָה עֲנָא דְאַבּוּהוֹן׃

וַיָּבִאוּ הָרְעִים וַיִּגְרְשׂוּם וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיִּשְׁעֶן

וַיִּשְׁקֵן אֶת-עֲאָנָם׃ וַאֲתוּ רְעִיָּא וַטְרֹדוּנִין. וַקַּם מֹשֶׁה וּפְרַקְנִין׃

וַאֲשָׁקִי יֵת עֲנָהוֹן׃ וַתְּבָאנָה אֶל-רְעוּאֵל אֲבִיהֶן

וַיֹּאמֶר מִדּוּעַ מְהֵרָתֵן בָּא הַיּוֹם׃ וַאֲתָאָה. לְוֹת רְעוּאֵל

אַבּוּהוֹן. וַאֲמַר. מִדְיָן. אוֹחִיתִין לְמִיתִי יוֹמָא דִּין׃ וַיֵּשׁ וַתְּאֲמַרְןָ

אִישׁ מִצְרֵי הַצִּילָנוּ מִיַּד הָרְעִים וְגַם-דָּלָה דָּלָה

דָּלָה

טו) וְלִמָּא סְמַע פַּרְעֹן בְּהַדְרָא

אַלְכִּיבֵר. טַלְבַּ אֵן יִקְתַּל מוֹסִי.

פַּהֲרַב מוֹסִי מִן בֵּין יְדִידָה. וְצֹאֵר

אַלִּי בְלַד מִדְיָן וְגַלְס עָלַי

אַלְבִּיר׃ טז) וּכְאֵן לְאַמָּאם מִדְיָן

סַבַּע בְּנָאָת. פְּגָאָת וּדְלָאָת.

וּמְלָאָת אֲלֹחֵי־אֵין. לְתַסְקִי גַנְם

אַבִּיהֶן׃ יז) פְּגָאוּ אֲלֹדְעָאָה

וַטְרֹדוּהֶן. פְּקָאָם מוֹסִי

וַאֲגִי־אַתְהֶן. וְסָקִי גַנְמֶהוֹן׃

יח) פְּלִמָּא גָאָת אֲלִי רְעוּאֵל

אַבִּיהֶן. קָאֵל מָא בְּאַלְפִין

אַסְרַעְתֵּן בְּאַלְמֹגֵי אֲלִיוּם׃

יט) פְּקָאֵלָא לָהּ רַגְלֵי מִצְרֵי.

כס"י

ראויים לָפָּר: טו וַיִּשְׁמַע פַּרְעֹה. הם הלשינו
 עליו: וַיִּבְקֹשׁ לְהַרְגֵּן אֶת מֹשֶׁה. מסרו
 לקוסטינר לְהַרְגוֹ, ולא שְׁלֹטָה בוֹ הַחֲרֹב, הוא
 שָׁאֵמַר מֹשֶׁה (יח ז) וַיִּצִּילֵנִי מִחֲרֹב פַּרְעֹה׃
 וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן. נִתְעַכַּב שֵׁם, כְּמוֹ
 (כרמשיט לו 6) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב: וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר.
 לשון ישיבה, למד מיעקב שְׁנִדְוּוּג לו
 זווגו על הַבְּאֵר: טו וַלְכֹהֵן מִדְיָן. רב
 שְׁבָהֶן וּפִירֵשׁ לוֹ מַעְבֻּדָּה וְרָה וְנִידוּהוּ
 מֵאַצְלָם: אֶת הַרְהָטִים. אֶת בְּרֻכּוֹת מְרוּצַת
 הַפִּיּוֹם הַעֲשׂוּיֹת בְּאֶרֶץ: יז וַיִּגְרְשׂוּם. מִפְּנֵי
 הַנְּדוּי:

טו) וְלִמָּא סְמַע פַּרְעֹן בְּהַדְרָא
 אֲלִיבֵר. טַלְבַּ אֵן יִקְתַּל מוֹסִי.
 פַּהֲרַב מוֹסִי מִן בֵּין יְדִידָה. וְצֹאֵר
 אֲלִי בְלַד מִדְיָן וְגַלְס עָלַי
 אֲלִיבִיר׃ טז) וּכְאֵן לְאַמָּאם מִדְיָן
 סַבַּע בְּנָאָת. פְּגָאָת וּדְלָאָת.
 וּמְלָאָת אֲלֹחֵי־אֵין. לְתַסְקִי גַנְם
 אֲבִיהֶן׃ יז) פְּגָאוּ אֲלֹדְעָאָה
 וַטְרֹדוּהֶן. פְּקָאָם מוֹסִי
 וַאֲגִי־אַתְהֶן. וְסָקִי גַנְמֶהוֹן׃
 יח) פְּלִמָּא גָאָת אֲלִי רְעוּאֵל
 אֲבִיהֶן. קָאֵל מָא בְּאַלְפִין
 אֲסִרַעְתֵּן בְּאַלְמֹגֵי אֲלִיוּם׃
 יט) פְּקָאֵלָא לָהּ רַגְלֵי מִצְרֵי.

תפסיד רס"ג

כִּלְצַנָּא מִן יְהוָה אֱלֹדֵעָאָה. וְאִיצִיא דְלֵא לְנָא מֵא. וְסָקִי אֱלֹגִינָם: (כ) קֵאל לְהֵן וְאִין הוּ. לֵם תִּרְכַּתֵּן אֱלֹדְגֵל. אֲדַעוּה יֵאכֵל טְעֵאמֵא: (כא) פִּלְמֵא אֲמַעֵן מוּסִי פִי אֱלִמְקָאָם עֵנֵד אֱלֹדְגֵל. זְוֹגָה בְּצַפּוּרָה אֲבַנְתָּה: (כב) פּוֹלְדֵת אֲבַנָּא. וְסַמָּאָה גְרִשׁוּם. לְאֵנָה קֵאל. צֵרֵת גְרִיבָא פִי בְלֵד גְרִיבָה: (כג) וְכַאֵן אִיצִיא פִי תֵלֵד אֱלֵאִיאָם אֱלִטְוִילָה. אֵן מֵלֵד מִצֵּר מֵאָת. פִּתְנָהֵד בְּנֵי אִסְרָאִיל. מִן כִּדְמֵתָהֵם אֲלַצְעָבָה וְצִרְכִיז. פְּצַעֵד

לָנוּ וַיִּשְׂקֵךְ אֶת־הַצֵּאֲנִי: וַאֲמָרָא. גּוּבְרָא מִצְרָאָה. שִׁיזְבְּנָא מִיָּדָא דְרַעִיא. וְאִף מִדְּלָא דְלֵא לְנָא. וְאִשְׁקִי יְת עֵנָא: **ב** וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵתָיו וְאִין לְמָה זֶה עֹזְבֵתֶן אֶת־הָאִישׁ קִרְיָאָן לּוֹ וַיֹּאכֵל לֶחֶם: וַאֲמַר לְבִנְתֵיהָ וְאִין הוּא. לְמָא דְנָן שְׂבַקְתִּין יְת גּוּבְרָא. קִרְן לִיהָ וַיִּכּוֹל לְחֵמָא: **כ** וַיֹּאֶל מֹשֶׁה לְשֵׁבֶת אֶת־הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת־צַפּוּרָה בְּתוֹ לְמֹשֶׁה: וְצַבִּי מֹשֶׁה לְמֵתֵב עִם גּוּבְרָא.

וַיְהִי יְת צַפּוּרָה בְּרֵתִיהָ לְמֹשֶׁה: **כב** וַתֵּלֵד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גְרִשֵׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נְכַרִּיָּה: וַיִּלְדֵת בֵּר. וְקִרְא יְת שְׁמִיהָ גְרִשׁוּם. אִרִי אָמַר. דְּיִיר הָוִיתִי בְּאַרְע נּוּכְרָאָה: **כג** וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאנְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל־הָאֱלֹהִים

ספרי תיבן

רס"ג

נִשְׁבַּע לּוֹ שְׁלֵא יְזוּז מִמֶּדִּין כִּי אִם בְּרִשׁוֹתוֹ: **כג** וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם. שְׁהִיָּה מֹשֶׁה גֵר בְּמִדְיָן, וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַהֲצִרְכוּ יִשְׂרָאֵל לְתַשׁוּעָה. וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה יֹגִי (ג 6) וּבָאת תַּשׁוּעָה עַל יָדוֹ, וּלְכַף נִסְמְכוּ פְרִשְׁיֹת הַלְלוּ: וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם. נִצְטַרַע וְהָיָה שׁוֹחֵט תִּינוּקוֹת יִשְׂרָאֵל וְרוֹחֵץ בְּדָמָם:

כִּלְמָה זֶה עֹזְבֵתֶן. הַכִּיר בּוֹ שְׁהוּא מְזַרְעוֹ שְׁלֵי־יַעֲקֹב, שְׁהַפִּיִם עוֹלִים לְקִרְאָתוֹ: וַיֹּאכֵל לֶחֶם. שְׁמָא יִשָּׂא אַחַת מִכֶּם, כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (כַּרְשִׁית לט ו) כִּי אִם הִלְחָם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל: **כ** וַיֹּאֶל. כְּתַרְגּוּמוֹ. וְדוּמָה לּוֹ (סוּפְטִים יט ו) הוֹאֵל נָא וְלִין, (יְכוּשֵׁע ז ז) וְלוֹ הוֹאֵלְנוּ, (כַּרְשִׁית יח כז) הוֹאֵלְתִי לְדָבָר, וּמְדַרְשׁוֹ לְשׁוֹן אֱלֹהֵי

תפסיר רס"ג

תג'וותרם. אלי אלה מן אלכ'דמה: כד) פסמע אלה שהיקהם. וד'כר עהדה. אלדי מע אברהים ויצחק ויעקוב: כה) פנצ'ר אלה להם ורחמיהם: ג א) וכאן מוסי. ירעא ג'נם יתרו חמוה אמאם מדין. פסאקהא אלי טרף אלבר'יה. חתא גא אלי גבל אלה אלי חריב: ב) פתגלא לה מלך אלה. בצ'רים נאר מן וסט

מִן־הַעֲבֹדָה: וְהָיָה בְיוֹמֵי אֲסִיּוּיָא

הָאֲנֹנִי. וּמִיַּת מַלְכָּא דְמִצְרַיִם. וְאֶתְאַנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל. מִן פּוֹלְחָנָא דְהָיָה קָשִׁי עֲלֵיהוֹן וְזַעֲיָקוֹ. וּסְלִיקַת קְבִילַתְהוֹן. לְקֹדֶם

יִי מִן פּוֹלְחָנָא: כֹּד וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים

אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים

אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם

אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: וַשְּׁמִיעַ

קֹדֶם יִי יַת קְבִילַתְהוֹן. וּדְכִיר יִי יַת קִיּוּמֵיהָ.

דְעֵם אַבְרָהָם דְעֵם יִצְחָק וְדְעֵם יַעֲקֹב: כֹּה וַיֵּרָא אֱלֹהִים

אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים: וּגְלִי קֹדֶם יִי שְׁעִבּוּדָא

דְבִנֵי יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר בְּמִימְרֵיהָ לְמַפְרָקְהוֹן יִי: ס

❖ רביעי בספרי תימן ❖

וּמִשָּׁה הָיָה רָעָה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֲתָנּוּ

כִּהֵן מִדִּין וַיִּנְהַג אֶת־הַצֹּאן אַחֲרַיִם הַמְדַבֵּר וַיָּבֵא

אֶל־הַר הָאֱלֹהִים חֲרָבָה: וּמִשָּׁה. הָיָה רָעִי. יַת עֲנָא. דִּיתְרוֹ

חֲמוּהֵי רַבָּא דְמִדִּין. וְדַבֵּר יַת עֲנָא לְאַתְרַיִם שְׁפָר רַעֲיָא לְמַדְבְּרָא. וְאֶתְאַ.

לְטוּרָא דְאֶתְגְּלִי עֲלוּהֵי יַקְרָא דִּי לְחֹרֵב: ב וַיֵּרָא מִלְּאֲךָ יְהוָה

אֵלָיו בְּלִבַּת־אִשׁ מִתּוֹךְ הַסִּנֵּה וַיֵּרָא וְהִנֵּה

כס"י

כד נַאֲקָתָם. צַעֲקָתָם. וְכֵן (איוז כד יז) מַעִיר 6 אַחֲרַיִם הַמְדַבֵּר. לְהִתְרַחֵק מִן הַגִּזְלָא שְׁלֵא מִתִּים וַיִּנְאָקוּ: אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם. עֵם יָרְעוּ בְשָׂדוֹת אַחֲרֵיהֶם: אֵל הַר הָאֱלֹהִים. עַל אַבְרָהָם: כַּכּ וַיֵּדַע אֱלֹהִים. נָתַן עֲלֵיהֶם לֵב שֵׁם הַעֲתִיד: ב בְּלִבַּת אִשׁ. בְּשִׁלְהֶבֶת אִשׁ לְבֹ שְׁלֵאֲשׁ, כְּמוֹ (דכריס ד יב) לֵב הַשְּׁמַיִם, וְלֹא הָעֵלִים עֵינָיו:

זולק הוֹקְדוֹק: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וְכוּ' אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב. הַטְּפָחָא בְּתִיבַת יִצְחָק כִּכֵּל הַתִּיגָאן הַמְדוּקְדוֹקוֹת, לְחַבְרַיִם יִצְחָק סוּד הַפְּחָד אֵלָיו:

תפסיד דס"ג

אלסנא. פראי אלסנא משתעל
באלנאר. והו לים יחתרק:
ג) פקאל מוסי. אמיל אלנאן
ואנצ'ר. הדיא אלמנצ'ר
אלעגיב. מא באל אלסנא לם
יחתרק: ד) פעלם אללה אנה קד
מאל לינצ'ר. פנאדאה מן
אלסנא וקאל. יא מוסי יא
מוסי. קאל לביד: ה) קאל לא
תתקדם אלי ההנא. אנזע
נעליד ען רגליד פאן אלמוצ'ע.
אלדי אנת ואקף עליה מקודם:
ו) תם קאל. אנא אלאה אביד.

הַסֵּנֶה בְּעַר בְּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה
אֵינָנוּ אֹכְלִי: וְאֶתְגַּלִּי. מִלְּאֲכָא דִּי
לִיָּה. בְּשִׁלְהוּבִית אִישְׁתָּא מְגוּ אֲסֵנָא.
וְחִזָּא. וְהָא אֲסֵנָא בְּעַר בְּאִישְׁתָּא. וְאֲסֵנָא
לִיתוּהִי מִתְאֲכִיל: ג **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה**
אֶסְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־
הַמְּרֹאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוּעַ
לֹא־יִבְעַר הַסֵּנֶה: וְאָמַר מֹשֶׁה.
אֶתְפְּנִי כְּעַן וְאֲחֹזִי. יָת חִזּוּנָא רַבָּא דִּדִּין.
מָא דִּין לָא מִתּוֹקֵד אֲסֵנָא: ד **וַיֵּרָא**

יְהוָה כִּי סַר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ
הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנְּנִי: וְחִזָּא יי ארי
אתפני למחזי. וקרא ליה יי מגו אסנא. ואמר. משה משה ואמר האנא:
ה **וַיֹּאמֶר אֶל־תִּקְרַב הַלֵּם שֶׁל־נְעֻלֶיךָ מֵעַל**
רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו
אֲדַמַּת־קֹדֶשׁ הוּא: וְאָמַר לָא תִקְרַב הֶלְכָא. שְׂרֵי סִינְךָ מֵעַל
רַגְלֶךָ. אַרִי אַתְרָא. דְּאֵת קָאִים עֲלוּהִי. אַתְר קֹדִישׁ הוּא:
ד **וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהִי אֲבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם**

כס"י

אשר לקח משם (בראשית ג כג): ג אסרה
נא. אסורה מכאן להתקרב שם: כ של.
שלוף והוציא כמו (דברים יט ט) ונשל
הברזל, (דברים כח ט) כי ישל ויתר:
אדמת קדש הוא. המקום:

(שמואל ב יח יז) בלב האלה, ואל תתמה על
התי"ו, שיש לנו פיוצא בו (יחזקאל טו ט) מה
אמלה לבתך: מתוך הסנה. ולא אילן אחר.
משום עמו אנכי בצרה (ספלים נא טו):
אפל. נאכל, כמו (דברים כח ג) לא עבד בה,

תפסיר רס"ג

אלה אברהים. יצחק. ויעקוב.
 פסתר מוסי וגהה. אד' כ"אף.
 אן ינצ'ר אלי נור אלה:
 ז) וקאל. קד נצ'רת לצ'עף קומי
 אלדי במצר. וסמעת
 צראכ'הם מן קבל גלאוזהתם.
 ועלמת באוגאעהם: ח) פתגלית.
 לאכ'לצהם מן יד אלמצריון.
 ואצעדהם מן דיאלד אלבלד.
 אלי בלד גייד ואסע. בלד יפיץ
 אללבן ואלעסל. אלי מוציע
 אלפנעאנין ואלחתיין.
 ואלאמוריין ואלפרזיין.
 ואלחויין ואל'יבוסייין: ט) ואלאן.
 הנודי צראד' בני אסראיל קד

אלהי יצחק ואלהי יעקב
 ויסתר משה פניו כי ירא
 מהביט אל-האלהים: ואמר.
 אנא אלהא דאבוד. אלהיה דאברהם.
 אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב. וכבשנון
 משה לאפוהי. ארי דחיל. מלאסתפלא
 בצית יקרא די: ויאמר יהוה
 ראה ראיתי את-עני עמי
 אשר במצרים ואת-
 צעקתם שמעתי מפני
 נגשיו כי ידעתי את-

מכאביו: ואמר יי. מגלא גלי קדמי. שעבוד עמי דבמצרים. וית
 קבילתהון שמיע קדמי מן קדם מפלחיהון. ארי גלי קדמי כיביהון:
 וארד להצילו | מיד מצרים ולהעלותו מן-
 הארץ ההוא אל-ארץ טובה ורחבה אל-ארץ
 זבת חלב ודבש אל-מקום הפנעני והחתי
 והאמרי והפרזי והחוי והיבוסיי: ואתגליתי.
 לשיזבותהון מידא דמצראי. ולאסקותהון מן ארעא ההיא. לארע
 טבא ופתיא. לארע. עבדא חלב ודבש. לאתר פנענאי וחתאי.
 ואמוראי ופרזאי. וחואי ויבוסאי: ט ועתה הנה צעקת

רס"י

ז כי ידעתי את מכאביו. כמו (לעיל 3 כה) להתבונן ולדעת את מכאוביו ולא העלמתי
 וידע אלהים, כלומר כי שמתי לב עיני ולא אטום את אוני מצעקתם:

תפסיד דס"ג

וצל. אלוי. וראית אלצ'גט.
אלדי אלמצריון צאג'טוהם:
(ז) פתעאל אלען אבעת' בך
אלוי פרעון. ואכרג קומי בני
אסראיל מן מצר: יא) קאל
מוסי' בין ידי אללה. מן אנא.
חתא אמצי' אלוי פרעון.
ואכרג בני אסראיל מן מצר:
יב) קאל אנא אכון מעד.
ותדיה לך איה. באני בעת'ת

**בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי
וְגַם־רָאִיתִי אֶת־הַלַּחַץ
אֲשֶׁר מִצְרַיִם לַחֲצִים
אִתָּם: וּכְעַן הָאֵל קִבִּילַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
עֲלֵת לְקַדְמִי. וְאֵף גְּלִי קִדְמִי דוּחָקָא.
דְּמִצְרַיִם דְּחָקִין לְהוֹן: וְעַתָּה
לֵךְ וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל־פַּרְעֹה**

**וְהוֹצֵא אֶת־עַמִּי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וּכְעַן
אֵיתָא. וְאֶשְׁלַחְנֶךָ לְוֹת פַּרְעֹה. וְאֶפִּיקְךָ יַת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִי
אֵלֶךְ אֶל־פַּרְעֹה וְכִי אוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִמִּצְרַיִם: וְאָמַר מֹשֶׁה קְדָם יְיָ. מִן אֲנָא. אָרִי אֵיזִיל לְוֹת פַּרְעֹה.
וְאָרִי אֶפִּיקְךָ יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר כִּי־אֱהִיָּה
עִמָּךְ וְזֶה־לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ
בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת־הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן**

— כש"י —

משלי, כי אהיה עמך, וזה המראה אשר
ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך,
וכדאי אני להציל כאשר ראית הסנה עושה
שליחותי ואיננו אכל, כך תלך בשליחותי
ואינך נזוק. ושאלת מה זכות יש לישראל
שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה
זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר
הזה לסוף שלושה חדשים שיצאו ממצרים.
דבר אחר כי אהיה עמך וזה שתצליח
בשליחותך לך האות על הבטחה אחרת

ועתה לכה ואשלחך אל פרעה. ואם
תאמר מה תועיל, והוצא את עמי יועילו
דבריה ותוציאם משם: יא מי אנכי. מה אני
חשוב לדבר עם המלכים: וכי אוציא את
בני ישראל. ואף אם חשוב אני מה זכו
ישראל שתעשה להם גם ואוציאם ממצרים
יב ויאמר כי אהיה עמך. השיבו על ראשון
ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי
כי אלך אל פרעה, לא שלך היא, כי אם

תפסיר רס"ג

אֶת־הָאֱלֹהִים עַל הָהָר

הַזֶּה: וְאָמַר אֲרִי יְהִי מִימְרֵי בְּסַעֲדֶךָ.

וְדִין לְךָ אֶתְּאֵ. אֲרִי אֲנִי שְׁלַחְתָּךְ.

בְּאַפְקוֹתֶיךָ יָת עֲמָא מִמְצָרִים. תִּפְלַחוּן

קִדְם יי: עַל טוֹרָא הַדִּין: וַיֹּאמֶר

מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים הִנֵּה

אֲנֹכִי בֹא אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי

אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם

וְאָמְרוּ־לִי מַה־שְּׁמוֹ מַה אָמַר אֱלֹהִים: וְאָמַר מֹשֶׁה

קִדְם יי: הֵא אֲנִי אֶתִי לְוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְאִמַּר לְהוֹן. אֱלֹהֵא דְאַבְהַתְּכוֹן

שְׁלַחְנִי לְוֹתְכוֹן. וַיִּמְרוּן לִי מִן שְׁמִיָּהּ. מָא אִימַר לְהוֹן: וַיֹּאמֶר

אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר

כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם:

וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה. אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה. וְאָמַר. כְּדָנָן תִּימַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

אֶהְיֶה שְׁלַחְנִי לְוֹתְכוֹן: וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה

כֹּה תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵי

בְּךָ. אֲדִיא אֲכִירְגַת אֱלֹקִים מִן
מִצְרַיִם. אֲעַבְדוּ אֱלֹהִים. עָלֵי הַרְיָא
אֱלֹהִים: יג) קֹאֵל מוֹסִי בֵּין יְדֵי
אֱלֹהִים. הָאֲנִי צִאִיר אֵלֵי בְנֵי
אִסְרָאֵיל. וְאֶקוּל לָהֶם. אֱלֹהֵא
אֲבֹאִיאֲכֶם בְּעֵתֵנִי אֵלֵיכֶם. פֶּאן
סְאֵלוּנִי מָא אִסְמַהּ. מַה אֶקוּל
לָהֶם: יד) קֹאֵל לַהּ. אֱלֹהֵי
אֱלֹדִי לֹא יוֹזֵל. תִּים קֹאֵל. כְּדִיא
קֹל לְבְנֵי אִסְרָאֵיל. אֱלֹהֵי
בְּעֵתֵנִי אֵלֵיכֶם: טו) וְקֹאֵל לַהּ
אִיצִיא. כְּדִיא קֹל לְבְנֵי אִסְרָאֵיל.

— כ"ט —

תְּרַבָּה מִפִּירוֹת וְאֲנִי אֲבָרַךְ הַסְּפִיחִים:
י אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה. אֶהְיֶה עִמָּם בְּצֶרֶה זו
אֲשֶׁר אֶהְיֶה עִמָּם בְּשַׁעֲבוֹד שְׂאֵר מַלְכֵי־זו.
אָמַר לְפָנָיו רְבוּנוּ שְׁלַעוּלָם, מַה אֲנִי מִזְכִּיר
לָהֶם צֶרֶה אַחֲרַת דַּיִם בְּצֶרֶה זו. אָמַר לוֹ יִפְהָ
אָמַרְתָּ, כֹּה תֹאמַר וְגו':

שְׂאֵנִי מִבְּטִיחָךְ, שְׁכִשְׁתוּצִיאִם מִמְצָרִים
תִּעֲבְדוּן אוֹתִי עַל הָהָר הַזֶּה, שְׁתִּקְבְּלוּ
הַתּוֹרָה עָלֵינוּ וְהִיא הַזְכוּת הָעוֹמֶדֶת לְיִשְׂרָאֵל.
וְדוּגְמַת לְשׁוֹן זֶה מְצִינּוּ (ישעיכ לז ט) וְזֶה לְךָ
הָאוֹת אֲכוּל הַשְּׁנָה סְפִיחַ וְגו', מִפְּלֵת סְנַחְרִיב
תִּהְיֶה לְךָ אוֹת עַל הַבְּטָחָה אַחֲרַת שְׂאֲרָצְכֶם

תפסיד דס"ג

אללה אלאה אבאיכם. אלאה אברהים. אלאה יצחק ואלאה יעקב בעתני אליכם. הדיא אסמי אלי אלדהר. והדיא דכרי אלי גיל ואגואל: טז) אמין ואגמע שיוך בני אסראיל. וקל להם. אללה אלאה אבאיכם תגלא לי. אלאה אברהים. יצחק ויעקוב קאילא. קד דכרתכם. ומא צנע בכם במצר: יז) פקלת. אצעדכם מן עדאב אלמצריון.

**אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם
אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב
שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה-שְׁמִי
לְעֹלָם וְזֶה זְכָרִי לְדֹר דָּר:
וְאָמַר עוֹד יי לְמֹשֶׁה. פִּדְנָן תִּימַר לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל. יי אֱלֹהֵא דְאַבְרָהָם. אֱלֹהֵיהּ
דְאַבְרָהָם. אֱלֹהֵיהּ דְיִצְחָק. וְאֱלֹהֵיהּ
דְיַעֲקֹב שְׁלַחְנִי לְוֹתְכוֹן. דִּין שְׁמִי
לְעֹלָם. וְדִין דְּוֹכְרֵי לְכָל דָּר וְדָר:**

לך (חמישי) ספרי תימן

**וְאָסַפְתָּ אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם
יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פֶּקֶד פֶּקֶדְתִּי אֶתְכֶם
וְאֶת-הָעֲשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרַיִם: אִיזִיל וְתִכְנוֹשׁ יַת סְבִי
יִשְׂרָאֵל. וְתִימַר לְהוֹן יי. אֱלֹהֵא דְאַבְרָהָם אֶתְגְּלִי לִי. אֱלֹהֵיהּ
דְאַבְרָהָם. יִצְחָק וְיַעֲקֹב לְמִימַר. מְדַכְר דְּכִירְנָא יִתְכוֹן. וְיַת דְּאֶתְעֵבִיד
לְכוֹן בְּמִצְרַיִם: **וְאָמַר אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם
אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֶל-אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ:
וְאָמַרְתִּי. אֲסִיק יִתְכוֹן מִשְׁעֶבֶד מִצְרַאִי. לְאֶרֶע פְּנַעֲנָאִי וְחַתָּאִי.****

רש"י

טו זה שמי לעולם. חסר וי"ו, לומר העלימהו, שלא יקרא בכתבו: וזה זכרי. לפירו היאך נקרא, וכן דוד הוא אומר (תכלים קלס יג) ה' שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור: טז את זקני ישראל. מיוחדים לשיבה. ואם תאמר זקנים סתם, היאך אפשר לו לאסוף

תפסיר רס"ג

אלוי מוציע אלפנעאניין
ואלחתיון. ואלאמוריון
ואלפרויון. ואלחיוין ואליוסיון.
אלוי בלד יפיין לבנא ועסלא:
(יח) פאדיא קבלו מנד.
אדכל אנת ושיוך בני אסראיל
אלוי מלך מצר. וקולו לה.
אללה אלאה אלעבראניין
ואפאנא אמרה. פאלאן. נסיר
מסאפה תלאתהו איאם פי
אלבר. ונדבח ללה רבנא:
(יט) ואנא אעלם. אן מלך
מצר לא ידעכם אן תמצו.
ולא ביד ואחדה שדידה:

ואמוראי ופרזאי. וחואי ויבוסאי. לארע.
עבדא חלב ודבש: ושמעו
לקלך ובאת אתה וזקני
ישראל אל-מלך מצרים
ואמרתם אליו יהוה אלהי
העבריים נקרה עלינו
ועתה נלכה-נא דרך
שלשת ימים במדבר
ונזבחה ליהוה אלהינו:
ויקבלון מנד. ותייתי את וסבי
ישראל לות מלכא דמצרים. ותימרון ליה יי. אלהא דיהודאי אתקרי
עלנא. וכען. ניזיל פען. מהלך תלתא יומין במדברא. ונדבח קדם יי
אלהנא: ויאני ידעתי כי לא-יתן אתכם מלך
מצרים להלך ולא ביד חזקה: וקדמי גלי. ארי. לא
ישבוק יתכון. מלכא דמצרים למיזל. ולא מן קדם דחיליה תקיף:

כס"י

וקנים של-ששים רבוא: יח ושמעו לקלך.
מאליהם, מפיון שתאמר להם לשון זה
ישמעו לקולך, שכבר סימן זה מסור בגדם
מייעקב ומיוסף שבלשון זה הם נגאלים. יעקב
אמר (בראשית נ כג) ואלהים פקד יפקד אתכם.
יוסף אמר להם (בראשית נ כה) פקד יפקד
אלהים אתכם: ואלהי העבריים. יו"ד
יתירה רמו לעשר מפות: נקרה עלינו.
לשון מקרה וכן (צמדכ כג ד) ויקר אלהים.
(סס טו) ואנכי אקרה בך, אהא נקרה מאתו

הלום: יט לא יתן אתכם מלך מצרים
להלך. אם אין אני מראה לו ידי החזקה,
כלומר כל עוד שאין אני מודיעו ידי החזקה
לא יתן אתכם להלך: לא יתן. לא ישבוק,
כמו (בראשית כו) על פן לא נתתיה, ולא נתנו
אלהים להרע עמדי, וכלן לשון נתינה הם.
ויש מפרשים ולא ביד חזקה ולא בשביל
שידו חזקה, כי מאז אשלח את ידי והפיתי
את מצרים וגוי, ומתרגמין אותו ולא מן קדם
דחיליה תקיף, משמו של-רבי יעקב ברבי

תפסיד דס"ג

כ) פֹּאֲבַעַת' בְּגִמִּיעַ אֶפְאֲתִי
וְאֶצְרִיב אֶלְמִצְרִיּוֹן. בְּאֶעְגּוֹבֵב־אֲתִי.
אֶלְדִּי אֶצְנַעְהָא פִי מָא בִּינְהֶם
וּבַעַד דְּאֶלְדִּי יִטְלַקְסָם:
כא) וְאֶעֱטִי אֶלְקוּם חֲצִיאָא עֲנַד
אֶלְמִצְרִיּוֹן. פֹּאֲדִיא מְצִיָּתָם. לֹא
תִמְצִיֹן פֶּרְגִיא: כב) בַּל תִּסְתַּוְהֵב
אֶלְאֶמְרָאָה מִן מְסֻאֲכַנְתָּהָא
וּמִן גְּאֶרְתָּהָא. אֲנִיָּה פְצִיָּה.
וְאֲנִיָּה דְיָהֵב וְתִיאָבֵא.
וְתִצִּירֵוּהָא עֲלִי בְנִיכָם
וּבְנֵאֲתָכֶם. וְתִנְתְּסֹפוֹן אֶלְמִצְרִיּוֹן:

וּשְׁלַחְתִּי אֶת־יָדִי וְהִכִּיתִי
אֶת־מִצְרַיִם בְּכָל נִפְלְאוֹתַי
אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה בְּקִרְבּוֹ
וְאַחֲרֵי־כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם:
וְאֶשְׁלַח יָת מַחַת גְּבוּרָתִי וְאֶמְחִי יָת
מִצְרָאִי. בְּכָל פְּרִישְׁתִּי. דְּאֶעֱבִיד בִּינִיהוּן.
וּבְתַר כֵּן יִשְׁלַח יָתְכוּן: כא) וְנִתַּתִּי
אֶת־חַן הָעַם־הַזֶּה בְּעֵינֵי
מִצְרַיִם וְהָיָה כִּי תֵלְכוּן לֹא

תֵּלְכוּן רִיקָם: וְאֶתִּין. יָת עֲמָא הָדִין לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרָאִי. וְהָיָה
אֲרִי תִהְכּוּן. לֹא תִהְכּוּן רִיקָנִין: כב) וְשָׂאֵלָה אִשָּׁה
מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כְּלֵי־כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב
וּשְׂמֹלֹת וּשְׂמֹתָם עַל־בְּנֵיכֶם וְעַל־בָּנֹתֵיכֶם
וְנִצַּלְתֶּם אֶת־מִצְרַיִם: וְתִשְׂאֵל אֶתְתָּא מִשִּׁיבְבַתָּה

כס"י

(דזריס כח סג) וְנִסְחַתֶּם מִן הָאֲדָמָה, (ויקרא כו כה)
וְנִתְתֶם בְּיַד אוֹיֵב, (שם י) וְנִגְפֹתֶם לְפָנֵי
אוֹיְבֵיכֶם, (יחזקאל כג כא) וְנִתְכַתֶּם בְּתוֹכָהּ,
(ירמיה ז י) וְאֶמְרַתֶם נִצַּלְנוּ לְשׁוֹן נִפְעַלְנוּ. וְכָל
נִוִין שְׂהִיא בָּאָה בְּתִיבָה לְפָרְקִים וְנוֹפְלַת
מִמֶּנָּה, כְּנִוִין שְׂלִי־נוֹגַף, נוֹשָׂא, נוֹתָן, נוֹשָׂף,
כְּשְׂהִיא מִדְּבַר לְשׁוֹן וּפְעֻלָּתָם תִּנְקַד בְּשׁוֹן־א
בְּחֻטָּף, כְּגוֹן (זכריה יט) וְנִשְׂאֲתֶם אֶת
אֲבִיכֶם, (זכריה לז כט) וְנִתְתֶם לָהֶם אֶת אֲרִץ
הַגִּלְעָד, (זכריה י"ז יא) וְנִמְלַתֶם אֶת בְּשַׂר

מִנְחָם נֶאֱמָר לִי: כז וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ, מֵאוֹתָהּ
שְׂהִיא גְרָה אֶתָּה בְּבֵית: וְנִצַּלְתֶּם, כְּתַרְגוּמוֹ
וְתַרְוִקְנוֹן. וְכֵן (שמות יז לו) וְנִצַּלְוּ אֶת מִצְרַיִם,
(שמות לג ו) וְנִתְנַצַּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵיכֶם,
וְהִנּוּן בּוֹ יִסוּד. וּמִנְחָם הִבְרֹו בְּמִחְבָּרַת צַדִּיקִי
עִם (זכריה יט ט) וְנִצַּל אֱלֹהִים אֶת מִקְנֵה
אֲבִיכֶם, (שם טו) אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינִי.
וְלֹא יֵאֱמָנוּ דְּבָרֵינוּ, כִּי אִם לֹא הִיָּתָה הִנּוּן
יִסוּד וְהָיָה נִקְוָדָה בְּחִירִיק, לֹא תִהְיֶה מִשְׁמֶשֶׁת
בְּלִשׁוֹן וּפְעֻלָּתָם אֵלָּא בְּלִשׁוֹן וְנִפְעֻלָּתָם, כְּמוֹ

זֶלֶק הַדִּקְדוּק: כא) וְנִתַּתִּי אֶת חַן הָעַם־הַזֶּה. כתב מהר"ב כי תיבת העם מלעיל:

תפסיר רס"ג

ד א) פֶּאֶגֶאֶב מוֹסִי וְקֹאֵל. לְעֹלָהֶם לֹא יוֹמְנוּן בֵּי. וְלֹא יִקְבְּלוּן מְנִי. בַּל יִקְוּלוּ. לֹם תִּגְלֹא לָךְ אֱלֹלָה: ב) פֶּקֶאֵל לֹה אֱלֹלָה מְנִבְהֵא מֹא דִיא בִידֵךְ. קֹאֵל עֲצֵא: ג) קֹאֵל אֶטְרַחֲהָא עָלֵי אֱלֹאֲרֵךְ. פֶּטְרַחֲהָא וְצֹאֲרַת תִּעֲבֹאֲנָא. פֶּהֶרֶב מוֹסִי מִן בֵּין יְדִידָה: ד) קֹאֵל אֱלֹלָה לֹה. מִד יִדֵךְ. וְאִמְסֹד דְעִבְהָ. פֶּמִד יִדָה

וּמִקְרִיבַת בֵּיתָהּ. מְנִין דְכֶסֶף. וּמְנִין דְדֶהֶב וּלְבוּשֵׁין. וְתִשׁוּזִין. עַל פְּנִיכוּן וְעַל בְּנֵתְכוּן. וְתִרְוֹקְנוּן יֵת מְעָרִים: ד) וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהִן לֹא-יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא-נִרְאָה אֱלֹהֶיךָ יְהוָה: וְאֲתִיב מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר. וְהָא לֹא יְהִימְנוּן לִי. וְלֹא יִקְבְּלוּן מְנִי אֲרִי יִמְרוּן. לֹא אֲתִגְלִי לָךְ יי: ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְהוָה (כ' מִזָּה) מִה־זֶּה בִידֵךְ וַיֹּאמֶר מֹטָה: וַיֹּאמֶר לִיה. יי מֹא דִין בִּידֵךְ. וַיֹּאמֶר חוּטְרָא: ג) וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכְהוּ אֶרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ וַיִּנְס מֹשֶׁה מִפְּנֵיו: וַיֹּאמֶר רְמוּהֵי לְאֶרְעָא. וּרְמָהֵי לְאֶרְעָא וְהוּהָ לְחוּיָא. וְעֶרְק מֹשֶׁה מִן קַדְמוּהֵי: ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאַחֲזוּ בְּזַנְבוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּחַזְקוּ-בּוֹ וַיְהִי לְמֹטָה בְּכַפּוֹ:

— כס"י —

עֲרַלְתְּכֶם. לְכֵן אֲנִי אוֹמֵר שׁוֹאֵת הַנְּקוּדָה בְּחִירָק מִן הַיְסוּד הִיא. וַיְסוּד שֵׁם דְּבַר נְצוּל. וְהוּא מִן הַלְשׁוֹנוֹת הַכְּבֻדִים. כְּמוֹ דְבוּר, כְּפֹר, לְמוֹד, כְּשִׁידְבַר בְּלִשׁוֹן וּפְעֻלָתָם יִנְקַד בְּחִירָק, כְּמוֹ (זְמִדְנִי כ ט) וְדְבַרְתֶּם אֶל הַסְּלַע. (יִחְזַקְלֵם מִכ ט) וּכְפַרְתֶּם אֶת הַבַּיִת, (דְּזַרִּים יא יט) וְלִמְדַתֶּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם:

ד) ז מִזָּה בִידֵךְ. לְכַף נְכַתֵּב תִּיבָה אַחַת, לְדְרוּשׁ מִזָּה שְׁבִידֵךְ אַתָּה תִּיב לְלִקוּת.

שִׁמּוֹן הַמִּזְוֵר (ט) מִה־זֶּה. יֵשׁ לְהַפְרִיד בְּקִרְיָאָה בֵּין הַדְּבָקִים דְּלֹא לִישְׁתַּמֵּעַ מִזָּה.

תפסיד רס"ג

ואמסכה. פצאר עצאא פי ידה: (ה) לְכִי יוֹמְנוּן. אֵן קֹד תַּגְלֵא לְךָ. אֱלֹהֵה אֱלֹאֵה אֲבֹאִיָּהֶם. אֱלֹאֵה אֲבֵרָהִים יִצְחָק וְיַעֲקֹב: (ו) וְקֵאל לֵה אִי־צִיא. אֲדַכֵּל יָדְךָ אֱלֹיָי קַפְךָ. פֶּאֲדִכְלֵהָא. תִּים אֲכִרְגָהָא. פֶּאֲדִיא בְהָא בִי־צִיא כֹּאלֵת־לֵג: (ז) פֶּקֶאל. אֲרַדְדֵי יָדְךָ אֱלֹיָי קַפְךָ. פֶּאֲרַדְדֵהָא. תִּים אֲכִרְגָהָא. וְקֹד עֲאֲדֵת כֶּסֶּאִיר בְּדֵנָה: (ח) פֶּאֵן לִם יוֹמְנוּן בְּךָ.

ואמר יי למשה. אושיט ידך. ואוחד בדנפיה. ואושיט ידיה ואתקיף ביה. והוה לחוטרא בידיה: **למען יאמינו כי נראה אליך יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב:** בדיל דיהימנון. ארי אתגלי לך. יי אלהא דאבהתהון. אלהיה דאברהם. אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב:

ויאמר יהוה לו עוד הבא-נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת בשלג: ואמר יי ליה עוד. אעיל כען ידך בעטפך. ואעיל ידיה בעטפיה. ואפקה. והא ידיה חורא בתלגא: **ויאמר השב ידך אל-חיקך וישב ידו אל-חיקו ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו:** ואמר. אתיב ידך לעטפך. ואתיב ידיה לעטפיה. ואפקה מעטפיה. והא תבת הות כבשריה: **והיה אם-לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון:**

— רס"ג —

שמדה טובה ממחרת לבא ממדת פרענות. שהרי בראשונה לא נאמר מחיקו: **והאמינו לקל האת האחרון.** משתאמר להם בשבילכם לקיתי על שספרתי עליכם לשון הרע יאמינו לך. שכבר למדו בכך שהמוזדגין להרע להם לוקים בנגעים. כגון

אחזקה הוא: **ומצרעת בשלג.** דרך צרעת להיות לבנה (ויקרא יג ז) ואם בהרת לבנה היא. אף באות זה רמוז שלשון הרע ספר באמרו (פסוק ט) לא יאמינו לי. לפיכך הלקחו בצרעת. כמו שלקחה מרים על לשון הרע: **ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו.** מכאן

תפסיר רס"ג

ולא יקבלון אלאיה אלאולי.
 פיומנון באלאיה אלת'אניה:
 ט) פאן לם יומנון בהאתין
 אלאיתין. ולם יקבלון מנד.
 פכ'ד' מן מא אלגיל. ואצבבה
 עלי אליבאס. פאנה ינקלב.
 ויציר דמא פי אליבאס:
 ז) פקאל מוסי' לרבה יא רבי.
 לים אנא ד'ו גטק. מן אמס
 ומא קבלה. ולא מן חין
 כ'אטבת עבדך. אני תקיל

ויהי אם לא יהימנון לך. ולא יקבלון.
 לקל אתא קדמא. ויהימנון. לקל אתא
 בתראה: **והיה אם לא**
יאמינו גם לשני האתות
האלה ולא ישמעון לקלך
ולקחת ממימי היאר
ושפכת היבשה והיו הפים
אשר תקח מן-היאר והיו

לדם ביבשת: ויהי. אם לא יהימנון. אף לתרין אתיא האלין.
 ולא יקבלון מנד. ותסב ממיא דבנהרא. ותשפוך ליבשתא. ויהון מיא
 דתסב מן נהרא. ויהון לדמא ביבשתא: **ויאמר משה אל-**
יהוה בי אדני לא איש דברים אנכי גם
מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל-עבדך
כי כבד-פה וכבד לשון אנכי: ואמר משה קדם יי
 בבועו יי. לא גבר דמלול אנא. אף מאתמלי אף מדקמוהי. אף.

— כס"י —

דברך הרי שלשה, ושלשה גמין רבויין הם,
 הרי ששה, והוא היה עומד ביום השביעי
 כשאמר לו זאת עוד (לכלן פסוק יג) שלח נא
 ביד תשלח, עד שחרה בו וקבל עליו. וכל זה,
 שלא היה רוצה לטל גדלה על אהרן אחיו
 שהיה גדול המנו ונביא היה, שנאמר (שמואל
 6 3 כ) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם
 במצרים, הוא אהרן. וכן ביחזקאל (כ 6)
 ואנדע להם בארץ מצרים וגוי, (סס ז) ואמר
 אליהם איש שקוצי עיניו השליכו, ואותה
 נבואה לאהרן נאמרה: **כבד פה**. בכבודות

פרעה ואבימלך בשביל שרה: ט ולקחת
ממימי היאור. רמו להם שבמכה ראשונה
 נפרע מאלהותם: **והיו הפים וגוי**. והיו והיו
 שתי פעמים. נראה בעיני אלו נאמר והיו
 הפים אשר תקח מן היאור לדם ביבשת,
 שומע אני שבידו הם נהפכים לדם ואף
 כשירדו לארץ יהיו בהיותן אבל עכשיו
 מלמדנו שלא יהיו דם עד שיהיו ביבשת:
י גם מתמול וגוי. למדנו שכל שבעה ימים
 היה הקדוש ברוף הוא מפתה את משה
 בסנה לילך בשליחותו מתמול שלשום מאז

תפסיד רס"ג

אלפם ואלסאן גמיעא: יא קאל
אללה לה. מן כילק נטק
לאלאנסאן. או מן יכילק
אלאכ'רס. או אלאצם. או
אלבציר או אלאעמא. אליס
אנא אללה: יב) ואלאן אמין
ואנא אכון מע קולך. ואדלך
עלי' מא תתפלם בה: יג) קאל
יא רבני אבעת' במן אנת
באעת'ה: יד) פאשת'ד וגד (נ"א:
ג'צ'ב) אללה עליה. וקאל אליס
הרון אכיד אלליואני. אנא

מעדן דמלילתא עם עבדך. ארי יקיר
ממלל. ועמיק לישן אנא: **וַיֹּאמֶר**
יְהוָה אֵלָיו מִי שֵׁם פֶּה
לְאָדָם אוּ מִי־יְשׁוּם אֱלִים
אוּ חֹרֵשׁ אוּ פֶקֶח אוּ עוֹר
הֲלֹא אֲנֹכִי יְהוָה: וַאֲמַר יי' לֵיה.
מן שוי פומא לאנשא. או מן שוי אלמא.
או חרשא. או פתיחא או עוירא. הלא
אנא יי': **וְעַתָּה לֵךְ וְאֲנֹכִי**

אֶהְיֶה עִם־פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבָר: וכען איזיל.
ומימרי יהא עם פומך. ואלפנך דתמליל: **וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי**
שְׁלַח־נָא בְיָד־תְּשַׁלַּח: ואמר בבעו יי'. שלח בען ביד מן
דכשר למשלח: **וַיַּחַר־אַף יְהוָה בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא**
אֶהְרֹן אַחִיךָ הֲלוֹי יִדְעָתִי כִּי־דִבַּר יִדְבָר הוּא

— רס"י —

והוא אהרן. דבר אחר ביד אחר שתתקצה
לשלוח. שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות
גואלם לעתיד. יש לה שלוחים הרבה:
יד ויחר אף. ר' יהושע בן קרחה אומר כל
חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, וזה לא
נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש על
ידי אותו חרון. אמר לו רבי יוסי אף בזה
נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלווי
שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה

אני מדבר. ובלשון לנו כלל"א: יא מי שם פה וגוי.
מי למדך לדבר כשהיית גדון לפני פרעה על
המצרי: או מי ישום אלים. מי עשה פרעה
אלים שלא נתאמן במצות הריגתך, ואת
משרתי חרשים, שלא שמעו בצוותו עליך,
ולאספקלטורין ההורגים מי עשאם עוררים,
שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת:
הלא אנכי. ששמי ה' עשיתי כל זאת:
יג ביד תשלח. ביד מי שאתה רגיל לשלוח.

זולק הדקדוק: יא מי שם פה. צריך הקורא להטעים השופר בשי"ן להרחיב הקמץ, שלא
להחליפו במקף:

תפסיר רס"ג

וְגַם הִנֵּה-הוּא יֵצֵא

לְקַרְאֲתֶךָ וְרֵאֶךָ וְשָׂמַח

בְּלִבּוֹ: וְתִקֶּיף רֹגְזָא דִּי בְּמִשָּׁה. וְאָמַר

הֲלֹא אֶהְרֵן אַחֲוֶךָ לִינְאָה. גְּלִי קְדָמִי. אָרִי

מִלְּלָא יִמְלִיל הוּא. וְאָף הָא הוּא נְפִיק

לְקַדְמוֹתְךָ. וְיַחְזִינְךָ וְיַחְדִּי בְּלִבִּיה: ^{טו}

וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו וְשָׂמַתְּ אֶת-

הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאַנְכִי אֶהְיֶה

עִם-פִּיךָ וְעִם-פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר

תַּעֲשׂוּן: וְתַמְלִיל עֲמִיה. וְתַשׂוּי יֵת פִּתְגָמִיָּא בְּפּוּמִיָּה. וּמִימְרִי יֵהִי

עִם פּוּמְךָ וְעִם פּוּמִיָּה. וְאַלִּיף יִתְכוּן. יֵת דִּתְעַבְדוּן: ^{טז} וְדַבַּר-הוּא

לְךָ אֶל-הָעַם וְהִיָּה הוּא יִהְיֶה-לְךָ לְפֶה וְאַתָּה

תִּהְיֶה-לוֹ לְאֱלֹהִים: וְיַמְלִיל הוּא לְךָ עִם עֲמָא. וְיֵהִי הוּא יֵהִי

לְךָ לְמַתוּרְגָמָן. וְאַתָּה תִּהְיֶה לְרֵב: ^{יז} וְאַתָּה הַמַּטֵּה הַזֶּהתִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-בּוֹ אֶת-הָאֵתָת: ^{יח}וְיֵת חוּטְרָא הַדִּין תִּסַּב בְּיָדְךָ. דִּתְעַבִּיד בִּיָּה יֵת אֶתִּיָּא: ^{יט}

אעלם באנה מתפלם. והודיא
 הו זכרג תלקאד. פינציר אליך
 ויסר פי קלבה: טו) פפלמה.
 וציר אלכלאם פי פאה. ואנא
 אכון מע קולך וקולה. ואדלכם
 עלי מא תצנעון: טז) פיכלם הו
 לך אלקום. ויכון לך תרגמאנא.
 ואנת תכון לה אסתאדא:
 יז) וכד' תד' אלאעצא פי ידך.
 תצנע בהא אלמעגזאת:

• כס"י •

שאתה עולה לגדלה. ומשם זכה אהרן לעדי
 החשן הנתון על הלב: טו) ודבר הוא לך.
 בשבילך ידבר אל העם וזה יוכיח על כל לך
 ולי ולו ולכם ולכם הסמוכים לדבור, שכלם
 לשון על הם: יהיה לך לפה. למליך, לפי
 שאתה כבד פה: לאלהים. לרב ולשר:

הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה בן.
 אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי, שנאמר
 (דברי הימים א' כג כד) ומשה איש האלהים בניו
 יקראו על שבט הלוי: הנה הוא יצא
 לקראתך. בשתלך למצרים: וראך ושמח
 בלבך. לא בשאתה סבור שיהא מקפיד עליך

תפסיד דס"ג

יח) פְּמִצֵּי־מוֹסִי. וְרָגַע אֵלָי וְיָתֵר חֲמוּדָה. וְקָאֵל לָהּ אֲמִצִּי וְאֲרָגַע. אֵלָי אֲכֹזְתִי אֶלְדִּין בְּמִצֵּר. וְאֲנַצֵּר הֵל הֵם בְּאֶקוּן. קָאֵל לָהּ יִתְרוֹ אֲמִין בְּסִלְאָם: (יט) תִּים קָאֵל אֶלְלָה לְמוֹסִי בְּמִדִּין. אֲמִין אֲרָגַע אֵלָי מִצֵּר. פֶּאֶן קֵד מֵאֵת גְּמִיעַ אֶלְקוּם. אֶלְטֵאֲלִבִּין קֵתְלָד: כ) פֶּאֲכִיד מוֹסִי זִוְגָתָה וּוּלְדִיהָ. וְאֲרַפְּבָהֶם עֲלֵי חֲמִיר וּבְעֵת בָּהֶם. וְרָגַע אֵלָי בְּלֵד מִצֵּר. וְאֲכִיד אֶלְעֵצָא אֶלְתִּי אֲמִרָה אֶלְלָה בָּהָא פִי יָדָה:

וַיֵּלֶךְ (ששׁי) בספרי תימן מֹשֶׁה וַיֵּשֶׁב | אֶל-יִתְרֹ חֲתָנּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלְכָה-נָא וְאֲשׁוּבָה אֶל-אֲחֵי אֲשֶׁר-בְּמִצְרַיִם וְאֶרְאֶה הַעוֹדִם חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשָׁלוֹם: וְאִזַּל מֹשֶׁה. וְתָב לֹת יִתְרֹ חֲמוּדָהי. וְאָמַר לִיהּ אִיזִיל כְּעֵן. וְאֲתוּב לֹת אֲחֵי דְבְּמִצְרַיִם. וְאֲחִזִּי הַעֵד

כְּעֵן קִימִין. וְאָמַר יִתְרוֹ. לְמֹשֶׁה אִיזִיל לְשָׁלָם: **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שֹׁב מִצְרַיִם כִּי-מֵתוּ כָּל-הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת-נַפְשְׁךָ: וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה בְּמִדִּין. אִיזִיל תוּב לְמִצְרַיִם. אָרִי מֵיתוּ כָּל גּוֹבְרֵי־אָ. דְּבִעוּ לְמַקְטָלְךָ: ב וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-בָּנָיו וַיֵּרָכְבוּ עַל-הַחֲמֹר וַיֵּשֶׁב אֶרְצָה מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-מִטָּה הָאֱלֹהִים בֵּידוֹ: וּדְבַר מֹשֶׁה יֵת אֲתַתִּיהָ וַיֵּת בְּנוֹהִי. וְאֲרַפְּבִנּוֹן עַל חֲמֹרָא. וְתָב לְאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם. וְנִסִּיב**

רש"י

יח וַיֵּשֶׁב אֶל יִתְרֹ חֲתָנּוֹ. לְטוֹל רְשׁוּתָהּ שְׁהָרִי נִשְׁבַּע לוֹ. וְשָׁבַע שְׁמוֹת הָיוּ לוֹ רְעוּאֵל, יִתְרֹ יִתְרוֹ, קִינִי, חוֹבָב, חֶבְרֹ, פּוּטִיאֵל: יט כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים. מִי הֵם, דְּתָן וְאֲבִירָם. חַיִּים זֶלְקֵן הַדְּקוּקֵן: יי הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ. הַשּׁוֹא שְׁתַּחַת הַמַּיִם נַע (מִהָרִ"ב): כ וַיֵּשֶׁב אֶרְצָה. הַה"א נוספה כי המלה מלעיל (שם):

תפסיר רס"ג

כא) ת'ים קאל אללה לה. פי מצייד לתרגע אלי מצר. אנציר גמיע אלבראהין אלתי ציירתהא פי ידך. אצנעהא בין ידי פרעון. ואנא אשדד קלבה. ולא וטלק אלקום: כב) וקל לה. כדא קאל אללה משרפא. אבני בכרי אסראיל: כג) פקלת לך. אטלק אבני יעבדני פאן אבית אן תטלקה. האנא קאתל

מִשֶׁה. ית חוטרֵא דִּאתֵעֲבִידוּ בִּיה נְסִין מִן
קִדְם יי בִּידֵיה: כא וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל-מֹשֶׁה בְּלִכְתָּךְ לָשׁוּב
מִצְרַיִם רְאֵה כָּל-
הַמִּפְתִּיחַ אֲשֶׁר-שַׁמְתִּי
בְּיָדְךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פִרְעֹה
וְאֲנִי אֲחִזֵּק אֶת-לְבָבוֹ וְלֹא

יִשְׁלַח אֶת-הָעַם: וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה. בְּמַהֲכָךְ לִמְתָּב לְמִצְרַיִם.
חֲזִי. כָּל מוֹפְתֵי־אֱדֹשִׁי־תִי בְּיָדְךָ. וְתַעֲבֹדוּן קִדְם פִּרְעֹה. וְאֲנֹא אֶת־קִיף ית
לְבִיה. וְלֹא יִשְׁלַח ית עֲמָא: כב וַאֲמַרְתָּ אֶל-פִּרְעֹה כֹּה
אָמַר יְהוָה בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל: וְתִימַר לְפִרְעֹה. כְּדָנָן
אָמַר יי בְּרֵי בּוֹכְרֵי יִשְׂרָאֵל: כג וַאֲמַר אֵלֶיךָ שְׁלַח אֶת-
בְּנֵי וַיַּעֲבֹדוּן וְתִמְאֵן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אֲנֹכִי הֹרֵג

— רס"י —

ואל תתמה על אשר כתיב אשר שמתי, שכן משמעו כשתדבר עמו, כבר שמתי בידך: כג ואמרת אל פרעה. כשתשמע שלבו חזק וימאן לשלוח אמור לו בן: בני בכרי. לשון גדלה, כמו (סכליס פט כח) אף אני בכור אתגהו, זהו פשוטו. ומדרשו כאן חתם הקדוש ברוך הוא על מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו: כג ואמר אליך. בשליחותו שלמקום: שלח את בני וגוי הנה אנכי הרג וגוי. היא מכה אחרונה ובה התרהו תחלה מפני שהיא קשה, וזה הוא שאמר (איוז לו כג) הן אל ישגיב בכחו, לפיכך מי כמהו מורה

(זכריה ט ט) עני ורוכב על חמור: וישב ארצה מצרים ויקח משה את מטה וגוי. אין מקדם ומאחר מדוקדקים במקרא: כג בלכתך לשוב מצרימה וגוי. דע שעל מנת בן תלך, שתהא גבור בשליחותי לעשות כל מופתי לפני פרעה ולא תירא ממנו: אשר שמתי בידך. לא על שלש האותות האמורות למעלה, שהרי לא לפני פרעה צוה לעשותם אלא לפני ישראל, שאמינו לו, ולא מצינו שעשאם לפניו, אלא מופתים שאני עתיד לשום בידך במצרים, כמו (שמות ז ט) כי ידבר אליכם פרעה וגוי.

תפסיד רס"ג

אבנד בפרד: כד) ולמא
כאן באלטריקן פי אלמבית.
פאגא ולדה מלך אללה.
פטלב קתלה: כה) פאכד'ת
צפורה צ'אנא. וקטעת קלפה'
אבנהא. וקדמתה בין ידי.
וקאלת. כאד אלערוס אן יפון
מקתולא: כו) פכף ענה. חנינד'
(קרי: חנינדין) קאלת. צאר
אלערוס אלמקתול מכ'תונא:

אֶת־בְּנֵי בְכֹרֶךָ: וְאָמַרְתָּ לָךְ.
שְׁלַח יָת בְּרִי וַיְפַלַח קְדָמִי. וּמִסְרִיב אֶת
לְשַׁלְּחוֹתֶיהָ. הֲאֵא אָנָּה קָטִיל: יָת בְּרַךְ
בוֹכֶרְךָ: כִּי וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמְּלוֹן
וַיִּפְגְּשֶׁהוּ יְהוָה וַיִּבְקֶשׁ
הַמִּיתוֹ: וַהוּהָ בְּאוֹרְחָא בְּבֵית מִבְתָּא.
וְעָרַע בֵּיה מְלֶאכָא דִּי. וּבְעָא לְמִקְטִלֶיהָ:
כִּי וַתִּקַּח צִפּוֹרָה עֵר

וַתִּכְרַת אֶת־עַרְלַת בְּנֵהָ וַתַּגַּע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר
כִּי חֲתַן־דְּמִים אַתָּה לִי: וְנִסִּיבַת צִפּוֹרָה טַנְרָא. וּגְזַרְתָּ יָת
עַרְלַת בְּרָהּ. וְקָרִיבַת לְקַדְמוֹהִי. וְאָמַרְתָּ. בְּדַמָּא דְּמַהוּלְתָּא הָדִין
אַתְּ יְהִיב חֲתָנָא לְנָא: כִּי וַיִּרְף מִמֶּנּוּ אִזּו אַמְרָה חֲתַן
דְּמִים לְמוֹלַת: וְנַח מְנִיָּה. בְּכֵן אָמַרְתָּ. אֱלוֹלִי דְּמָא דְּמַהוּלְתָּא

— כס"י —

ובולעו מראשו ועד ירכיו וחוזר ובולעו
מרגליו ועד אותו מקום, הבינה צפורה
שבשביל המילה הוא: ככ ונתגע לרגליו.
השליכתו לפני רגליו של-משה: ונתאמר.
על בנה: כי חתן דמים אתה לי. אתה
היית גורם להיות חתן שלי נרצח עליך,
הורג אישי אתה לי: כו וירף. המלאך ממנו.
אז הבינה שעל המילה בא להרגו: אמרה
חתן דמים למולת. חתני הנה נרצח על
דבר המילה: למולת. על דבר המולות. שם
דבר הוא, והלמד משמשות בלשון על, כמו
(שמות יד ג) ואמר פרעה לבני ישראל.
ואונקלוס תרגם דמים, על דם המילה:

(אויז לו כז). בשר ודם המבקש להנצקם מחברו
מעלים את דבריו שלא יבקש הצלה, אבל
הקדוש ברוך הוא ישגיב בכחו ואין יכולת
להפלט מידו, כי אם בשובו אליו, לפיכך הוא
מורה ומתירה בו לשוב: כז ויהי. משה בדרך
במלון: ויבקש המיתו. המלאך למשה, לפי
שלא מל את אליעזר בנו, ועל שנתרשל
נענש מיתה, תנא אמר רבי יוסי חס ושלום
לא נתרשל, אלא אמר אמול ואצא לדרך,
סבנה היא לתינוק עד שלשה ימים, אמול
ואשהה שלשה ימים, הקדוש ברוך הוא צוני
(פסוק י"ט) לך שוב מצרים, ומפני מה נענש,
לפי שנתעסק במלון תחלה, במסכת גדרים
(דף לא ז). והיה המלאך נעשה כמין נחש

תפסיר רס"ג

כז) פקאל אללה להרון. אמין
תלקא מוסי אלי אלבר.
פמציא. וואפאה. פי גבל אללה
וקבלה: כח) פאכ'ברה מוסי.
בגמיע פלאם אללה אלדי
אמרה: כט) פמציא מוסי
והרון. וגמעא. גמיע שיוך בני
אסראיל: ל) ופלמהם הרון.
בגמיע אלפלאם אלדי פלם
אללה מוסי. וצנע אלמעגזאת
בחצרה' אלקום: לא) פאמן
אלקום. אדי סמעו. אן קד ד'כר
אללה בני אסראיל. ונציר
לצעפהם. פכ'רו וסג'דו:

הדין אתחייב חתנא קטול: פ

כד) ויאמר יהוה

אל-אהרן לך לקראת

משה המדברה וילך

ויפגשו בהר האלהים

וישק-לו: ואמר יי לאהרן. איזיל.

לקדמות משה למדברא. ואזיל.

וערעיה. בטורא דאתגלי עלוהי יקרא די

ונשיק ליה: כה) ויגד משה

לאהרן את כל-דברי יהוה

אשר שלחו ואת כל-האתת אשר צוהו:

וחוי משה לאהרן. ית כל פתגמיא די דשלחיה. וית כל אתיא

דפקדיה: כט) וילך משה ואהרן ויאספו את-כל-

זקני בני ישראל: ואזיל משה ואהרן. וכנשו. ית כל סבי בני

ישראל: ל) וידבר אהרן את כל-הדברים

אשר-דבר יהוה אל-משה ויעש האתת לעיני

העם: ומליל אהרן. ית כל פתגמיא. דמליל יי עם משה. ועבד

אתיא לעיני עמא: לא) ויאמן העם וישמעו כי-פקד

יהוה את-בני ישראל וכי ראה את-ענים

ויקדו וישתחוו: והימין עמא. ושמעו. ארי דכיר יי

ית בני ישראל. וארי גלי קדמוהי שעבודהון. וכרעו וסג'דו:

תפסיד רס"ג

ה א) ובעד ד'אלך. דכל מוסי' והרון. וקאלא לפרעון פדיא קאל אללה אלאה אסראיל. אטלק קומי. יחגון לי פי אלבר: ב) קאל פרעון. מן אללה חתא אקבל מנה. ואטלק בני אסראיל. לם אערף אללה. ולא אטלק בני אסראיל איציא: ג) קאלו. אלאה אלעבראנין ואפאנא אמרה. נמצי אלמן. מסאפה ת'לאת'יה' איאם פי אלבר. ונדב'ח ללה רבנא. פילא יפאגינא. בנבא או בסוף:

(שביעי) ה וַאֲחֵר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל-פְּרֹעֹה כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּחְגּוּ לִי בַמִּדְבָּר: וּבָתַר בֶּן-עֶלְוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וַאֲמָרוּ לְפְרֹעֹה. פִּדְנָן אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁלַח יְת עַמִּי. וַיַּחְגּוּן קְדָמִי בַמִּדְבָּרָא: וַיֹּאמְרוּ פְּרֹעֹה מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקִלּוֹ לְשַׁלַּח אֶת-יִשְׂרָאֵל

לֹא יָדַעְתִּי אֶת-יְהוָה וְגַם אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח: וַאֲמַר פְּרֹעֹה. שָׁמָּא דִּי לֹא אֲתַגְּלִי לִי דְאֶקְבִּיל לְמִימְרֵיהּ. לְשַׁלַּח יְת יִשְׂרָאֵל. לֹא אֲתַגְּלִי לִי שָׁמָּא דִּי. וְאִף יְת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא עָלֵינוּ נֵלְכָה-נָא דְרַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחַהּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ פִּן-יַפְגְּעֵנוּ בַּדְּבָר אוּ בַחֲרָב: וַאֲמָרוּ. אֱלֹהֵי דִיהוּדָאֵי אֲתַקְרִי עֲלֵנָא. נִיזִיל כְּעֵן. מַהֲלַךְ תִּלְתָּא יוֹמִין בַּמִּדְבָּרָא. וְנִדְבַח קְדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא. דְלִמָּא יַעֲרַעֲנָנָא. בְּמוֹת אוּ בַקְטוֹל:

— כס"י —

ה וַאֲחֵר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל-פְּרֹעֹה כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּחְגּוּ לִי בַמִּדְבָּר: וּבָתַר בֶּן-עֶלְוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וַאֲמָרוּ לְפְרֹעֹה. פִּדְנָן אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁלַח יְת עַמִּי. וַיַּחְגּוּן קְדָמִי בַמִּדְבָּרָא: וַיֹּאמְרוּ פְּרֹעֹה מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקִלּוֹ לְשַׁלַּח אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת-יְהוָה וְגַם אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח: וַאֲמַר פְּרֹעֹה. שָׁמָּא דִּי לֹא אֲתַגְּלִי לִי דְאֶקְבִּיל לְמִימְרֵיהּ. לְשַׁלַּח יְת יִשְׂרָאֵל. לֹא אֲתַגְּלִי לִי שָׁמָּא דִּי. וְאִף יְת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא עָלֵינוּ נֵלְכָה-נָא דְרַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחַהּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ פִּן-יַפְגְּעֵנוּ בַּדְּבָר אוּ בַחֲרָב: וַאֲמָרוּ. אֱלֹהֵי דִיהוּדָאֵי אֲתַקְרִי עֲלֵנָא. נִיזִיל כְּעֵן. מַהֲלַךְ תִּלְתָּא יוֹמִין בַּמִּדְבָּרָא. וְנִדְבַח קְדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא. דְלִמָּא יַעֲרַעֲנָנָא. בְּמוֹת אוּ בַקְטוֹל:

תפסיר רס"ג

(ד) קאל להמא מלך מצר. למ
יא מוס' וחרון. תגד'באן
אלקום מן אעמאלהם. אמצ'ו
לנקל'ם: (ה) ת'ם קאל פרעון.
אמן כת'רה' אהל אלבל'ה. חתי'
תעט'לוניהם מן נקל'הם: (ו) פאמר
פרעון פי ד'אלך אליום.
גלאןזאת אלקום. וערפאהם
קאל'א: (ז) לא תעאודו. אן
תעטו אלקום תבנא. לילבנון

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מֶלֶךְ
מִצְרַיִם לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
תִּפְרִיעוּ אֶת־הָעַם מִמַּעֲשָׂיו
לָכוּ לְסַבְּלֹתֵיכֶם: וַאֲמַר לְהוֹן
מֶלֶכָא דְּמִצְרַיִם. לְמֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.
תְּבַטְלוּן יְת עֲמָא מַעֲבִידְתְּהוֹן. אִיזִילו
לְפֹולְחָנְכוֹן: וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה
הִן־רַבִּים עִתָּה עִם־הָאָרֶץ

וְהַשְׁבִּיתֶם אֹתָם מִסַּבְּלֹתֵם: וַאֲמַר פֶּרְעֹה. הָא מְדַסְגִּיאִין כְּעַן
עֲמָא דְאַרְעָא. וְתְבַטְלוּן יְתְהוֹן מִפּוֹלְחָנְהוֹן: וַיִּצְוּ פֶּרְעֹה בֵּינֵם
הֵהוּא אֶת־הַנְּגִשִׁים בְּעַם וְאֶת־שׁוֹטְרֵי לְאֹמֶר:
וּפְקִיד פֶּרְעֹה בְּיוֹמָא הַהוּא. יְת שְׁלוֹטְנֵי עֲמָא. וְיְת סְרְכוּהֵי לְמִימַר:
לֹא תֵאסְפוֹן לְתֵת תְּבָן לְעַם לְלַבָּן הַלְּבָנִים
כְּתַמּוֹל שְׁלֶשֶׁם הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תְּבָן:

— רס"י —

ד תִּפְרִיעוּ אֶת הָעַם מִמַּעֲשָׂיו. תְּבַדִּילוּ
וְתִרְחִיקוּ אוֹתָם מִמְּלֹאכְתָם, שְׁשׁוּמְעִין לְכֶם
וּסְבוּרִים לְנוּחַ מִן הַמְּלֹאכָה. וְכֵן (מַשְׁלִי ד טו)
פֶּרְעֹהוּ אֵל תַּעֲבֹר בּוֹ, רַחֲקֵהוּ. וְכֵן (סס 6 כה)
וְתִפְרִיעוּ כָּל עַצְתִּי, (שְׁמוֹת לז כה) כִּי פְרוּעַ הוּא,
נִרְחַק וְנִתְעַב: לָכוּ לְסַבְּלֹתֵיכֶם. לָכוּ
לְמִלְאכְתְּכֶם שִׁישׁ לְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּבִתְיֶכֶם.
אֲבָל מְלֹאכֶת שְׁעָבוֹד מִצְרַיִם לֹא הִיְתָה עַל
שִׁבְטוֹ שְׁלֹלֵי, וְתַדַּע לָךְ שְׁהָרִי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
יוֹצְאִים וּבָאִים שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת: כ הִן רַבִּים
זוֹלָק הַדְּקִדּוֹק: ה הִן רַבִּים עִתָּה. תַּרְגוּם אוֹנְקְלוֹס הָא מְדַסְגִּיאִין כְּעַן. וְעִיקַר: וְקִשְׁשׁוּ. הַשׁוּא

שבשי"ן נע (מהר"ם):

תפסיד רס"ג

אללֹבֶן מֹתִיל אָמֶס וּמֵא קִבְלָהּ. הֵם יִמְצִיּוּ וַיִּקְמְשׁוּן לָהֶם תִּבְנָא: (ח) וַיִּצְרְאִיב אֶלְלֹבֶן. אֶלְדִּי פֶאֱנֹו יִצְנַעוּן אָמֶס וּמֵא קִבְלָהּ. צִיִּרוּדֵא עֲלֵיהֶם. לֹא תִנְקֻצוּן מְנַהֵא. לְאִנְהֶם מְרִפְהוּן. לְדִאֲלֹד הֵם יִצְרְכִיוּ וַיִּקְוֹלוּן. נִמְצִי נְדִבַח לְרִבְנָא: (ט) יִתְקַל אֲלַעְמֹל. עֲלֵי אֶלְקוּם וַיִּשְׁתַּגְּלוּן. בַּהּ וְלֹא יִשְׁתַּגְּלוּן בְּאִמּוֹר בַּאֲטֵלָה:

לֹא תִיִסְפוּן. לְמַתַּן תִּבְנָא לְעַמָּא. לְמַרְמֵי לְבַנִּין כְּמֵאתְמָלֵי וּמְדַקְמוּהֵי. אֲנוּן יִיזְלוּן.

וַיִּגְבּוּן לְהוּן תִּבְנָא: **ח וְאֶת־
מִתְפַּנֵּת הַלְבָנִים אֲשֶׁר הֵם
עֲשִׂים תְּמוֹל שְׁלֹשׁ
תְּשִׁימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ
מִמֶּנּוּ כִּי־נִרְפִים הֵם עַל־כֵּן
הֵם צִעֲקִים לֵאמֹר נִלְכָּה**

נִזְבַּחַה לְאֱלֹהֵינוּ: וְיֵת סְכוּם לְבַנְיָא. דְּאֲנוּן עֲבָדִין מֵאתְמָלֵי וּמְדַקְמוּהֵי תִמְנוּן עֲלֵיהוּן. לֹא תִמְנַעוּן מִנִּיה. אֲרִי בְטַלְנִין אֲנוּן. עַל כֵּן. אֲנוּן מִצְוָחִין לְמִימְרָא. נִיזִיל נְדִבַח קָדָם אֱלֹהֵנָא: **ט תִּכְבֹּד
הָעֲבֹדָה עַל־הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ־בָהּ וְאֵל־יִשְׁעוּ
בְּדַבְרֵי־שִׁקְרָא:** יִתְקַף פּוֹלְחָנָא. עַל גּוֹבְרִיָּא וַיִּתְעַסְקוּן בֵּיהּ. וְלֹא

— כס"י —

וְאֲשַׁעָה בְּחֻקֵּי תַמִּיד, (דצריס כח לז) לְמַשֵּׁל וְלִשְׁנִינָה, מִתְרַגְּמִינִין וְלִשׁוּעֵי, (צראשית כד סו) וַיִּסְפֹּר וְאֲשַׁתְּעֵי. וְאִי אֲפִשֶׁר לֹאמַר יִשְׁעוּ לְשׁוֹן (צראשית ז ד) וַיִּשַׁע ה' אֶל הַבַּל וַיִּגִּי, (סס ס) וְאֶל קִיז וְאֶל מְנַחְתּוֹ לֹא שַׁעָה, וְלִפְרֵשׁ אֶל יִשְׁעוּ אֶל יִפְנֹו, שָׂאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לְכַתּוּב וְאֵל יִשְׁעוּ אֶל דְּבָרֵי שִׁקְרָא אוֹ לְדְבָרֵי שִׁקְרָא, כִּי כֵן גְּזֵרַת בְּלָם (ישע"י ז) יִשַׁעָה הָאָדָם עַל עֲשָׂהּ, (סס לא ו) וְלֹא שַׁעוּ עַל קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל, (סס יז ח) וְלֹא יִשַׁעָה אֶל הַמְזַבְּחֹת, וְלֹא מִצְאָתִי שְׁמוּשׁ שְׁלִבִי"ת סְמוּכָה לְאַחֲרֵיהֶם, אָבֵל אַחַר לְשׁוֹן דְּבוּר, כְּמַתְעַסֵּק לְדְבָר בְּדְבָר נוֹפֵל לְשׁוֹן שְׁמוּשׁ בֵּי"ת, כְּגוֹן (יחזקאל לג ו) הַנְּדַבְּרִים בָּהּ,

ח וְאֶת מִתְפַּנֵּת הַלְבָנִים. סְכוּם חֻשְׁבוֹן הַלְבָנִים שְׁהֵיָה כֹּל אֶחָד עוֹשָׂה לַיּוֹם כְּשֶׁהֵיָה הַתְּבָן נִתֵּן לָהֶם, אוֹתוֹ סְכוּם תְּשִׁימוּ עֲלֵיהֶם גַּם עֲתָה, לְמַעַן תִּכְבֹּד הָעֲבֹדָה עֲלֵיהֶם: **כִּי נִרְפִים.** מִן הָעֲבֹדָה הֵם, לְכַף לְבָם פּוֹנָה אֶל הַבְּטֵלָה וְצוּעֲקִים לֵאמֹר נִלְכָּה וַיִּגִּי: **מִתְפַּנֵּת.** וְתוֹכֵן לְבָנִים (פסוק יט), וְלוֹ נִתְכַּנּוּ עֲלִילוֹת (שמואל א' ז ג), אֶת הַכֶּסֶף הַמְתַּכֵּן (מלכים ז' יז יז), בְּלָם לְשׁוֹן חֻשְׁבוֹן הֵם: **נִרְפִים.** הַמְלֵאכָה רְפוּיָה בְּיָדָם וְעוֹבְדָה מֵהֶם וְהֵם נִרְפִים מִמֶּנָּה, כַּטְרִי"שׁ צִלְעִי"ט: **ט וְאֵל יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי שִׁקְרָא.** וְאֵל יִהְיֶה וַיִּדְבְּרוּ תַמִּיד בְּדַבְּרֵי רוּחַ לֵאמֹר נִלְכָּה נִזְבַּחַה. וְדוּמָה לוֹ (תהלים קיט קיז)

תפסיר רס"ג

(י) פְּכָרְגוּ. גְּלֹאנֹזְהוּ אֱלֹקִים
וְעֶרְפֹּאֲהֶם. וְקָאֵלוּ לָהֶם. כְּדִיא
קָאֵל פֶּרְעוֹן. לִיס אַעֲשִׂיכֶם
תַּבְּנֵא: יֵא) אַנְתֶּם אֲמִצִּו כִּדְיו
לָכֶם תַּבְּנֵא. מִן חִיתִי. תַּגְּדוּ.
וְאַעֲלֵמוּ. אַנְהָ לִיס יִנְקֹן מִן
עַמְלֶכֶם שִׁיֵּא: יב) פְּתַבְּדִד
אֱלֹקִים פִּי גְמִיעַ בְּלֵד מִצֵּר.
לִיקְמִשׁוּ קִשָּׂא לְאַלְתַּבְּנִ:
יג) וְאַלְגְּלֹאנֹזְהוּ מְלַחֹן קִאִילִין.
כְּפִלוּ עַמְלֶכֶם אֲמַר יוֹם בְּיוֹם.

יִתְעַסְקוֹן בְּפִתְגָּמִין בְּטִלִּין: וַיֵּצְאוּ
נְגִשֵׁי הָעַם וּשְׂטָרִיו וַיֹּאמְרוּ
אֶל-הָעַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר
פַּרְעֹה אֵינְנִי נֹתֵן לָכֶם
תַּבָּן: וּנְפָקוּ. שְׁלֹטוֹנֵי עַמָּא וְסִרְכֹּוְהֵי.
וַאֲמָרוּ לְעַמָּא לְמִימַר. כְּדָנָן אָמַר פַּרְעֹה.
לִית אַנְאָ. יְהִיב לְכוֹן תַּבְּנֵא: וְאַתֶּם
לְכוּ קַחוּ לָכֶם תַּבָּן מֵאֲשֶׁר
תִּמְצְאוּ כִּי אֵין נִגְרַע

מֵעַבְדְּתֵכֶם דְּבַר: אַתּוֹן. אֵיזִילוּ סְבוּ לְכוֹן תַּבְּנֵא. מֵאַתֵּר
דְּתִשְׁכַּחוּן. אַרִי לֹא יִתְמַנַּע. מִפּוֹלְחָנְכוֹן מִדְּעַם: וַיִּפֶן הָעַם
בְּכָל-אַרְץ מִצְרַיִם לְקִשְׁשׁ קִשׁ לְתַבָּן:
וְאַתְבְּדַר עַמָּא בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם. לְגַבְבָּא גְּלִי לְתַבְּנֵא:
וְהִנְגִּישִׁים אֲצִים לֵאמֹר כָּלוּ מַעֲשֵׂיכֶם
דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בְּהִיּוֹת הַתַּבָּן: וּשְׁלֹטוֹנֵיֵא
דְּחִקִּין לְמִימַר. אֲשִׁלִּמוּ עַבְדֵיכֶם פִּתְגָּם יוֹם בְּיוֹמֵיהּ. כְּמָא דְּהִוִּיתוֹן

כס"י

מְכַל סְכוּם לְבָנִים שְׁהֵייתֶם עוֹשִׂים לְיוֹם
בְּהִיּוֹת הַתַּבָּן נֹתֵן לָכֶם מְזֻמָּן מִבֵּית הַמֶּלֶךְ:
יז) לְקִשְׁשׁ קִשׁ לְתַבָּן. לְאַסּוֹף אֲסִיפָה,
לְלָקוּט לְקִט לְצוֹרֵךְ תַּבָּן הַטֵּיט. קִשׁ לְשׁוֹן
לְקוּט. עַל שֵׁם שְׁדָבֵר הַמִּתְפַּזֵּר הוּא וְצִרְיָה
לְקוּשְׁשׁוּ. קְרוּי קִשׁ בְּשַׁאֲרַ מְקוֹמוֹת: יג) אֲצִים.
דוֹחֲקִים: דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. חֲשׁבוֹן שְׁלֵכַל יוֹם

(כמזכר יז 6) וְהַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמוֹשֶׁה,
(זכריה ד 6) הַמְּלֹאךָ הַדְּבַר בִּי, (דנכיס יא יט)
לְדַבֵּר בָּם, (סכּלִיס קִיט מו) וְאַדְבָּרָה בְּעַדְתֵּיךְ,
אַף כָּאֵן אֵל יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי שְׁקַר אֵל יְהוִי
נְדַבְרִים בְּדַבְרֵי שׁוֹא וְהִבְאִי: יא) אַתֶּם לְכוּ
קַחוּ לָכֶם תַּבָּן. וְצִרְיָכִים אַתֶּם לִילָף
בְּצִרְיָוֹת: כִּי אֵין נִגְרַע מֵעַבְדְּתֵכֶם דְּבַר.

עבדין כִּד מְתִיב לְכוּן תְּבִנָּא:
וַיְכֹּן שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר-שָׁמוּ עֲלֵיהֶם נֹגְשֵׁי
פְּרַעְיָה לֵאמֹר מִדּוּעַ לֹא
כְּלִיתֶם חֻקֵּם לְלִבָּן
כְּתַמּוֹל שְׁלֶשֶׁם גַּם-תַּמּוֹל
גַּם-הַיּוֹם: ולקו. סרְכֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.

תפסיד רס"ג
 כְּמֵא פֵּאן פִּי וְקַת אַעֲטֵא
 אֶלְתַּבְּנִי: יד) פְּצִירְב עֲרַפֵּא בְּנֵי
 אֶסְרָאִיל. אֶלְדִּי וְלֵאדָּם עֲלֵיהֶם.
 גְּלֵאוֹזָה פֶּרַעוֹן וְקֵאלוֹ לָהֶם. מֵא
 בְּאַלְכֶם לֹם תִּכְמְלוּ צִירָאִיבְכֶם
 אֲן תִּלְבְּנוֹן אֶלְלִבְן מֵתִיל אַמֶּס
 וּמֵא קִבְלָהּ. אַמֶּס וְאַלְיוֹם:
 טו) פִּגְאֹו עֲרַפֵּא בְּנֵי אֶסְרָאִיל
 וְאַסְתַּגִּיאַתְנוּ אֵלַי פֶּרַעוֹן קֵאִילִין.
 לֹם תִּצְנַע כְּדֵיא עֲבִידֵךְ: טז) תְּבִן
 לֹם יִדְפַע לְעֲבִידֵךְ. וִיקוּלוֹן לְנֵא

דְּמִנְיָאוּ עֲלֵיהוֹן. שְׁלִטוֹנֵי פְּרַעְיָה לְמִימְרֵי.
 מְדִין. לֹא אֶשְׁלִימַתּוֹן גְּזִירַתְכוֹן

לְמִרְמֵי לְבַנִּין כְּמֵאֲתַמְלֵי וּמִדְּקִמּוֹהֵי. אֵף תְּמַלִּי אֵף יוֹמֵא דִין:

וַיִּבְאוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲקוּ אֶל-פְּרַעְיָה
לֵאמֹר לְמָה תַעֲשֶׂה כֹה לְעַבְדֶּיךָ: וְאַתָּה. סְרְכֵי בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל. וַיִּצְחֹו קָדָם פְּרַעְיָה לְמִימְרֵי. לְמֵא מֵתַעֲבִיד כְּדִין לְעַבְדֶּךָ:
תִּבְּן אֵין נִתָּן לְעַבְדֶּיךָ וּלְבָנִים אֹמְרִים לָנוּ

כ"ט

הם זקני העם ושוטריהם: **וַיְכֹּן שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.** אֲשֶׁר שָׁמוּ נֹגְשֵׁי פְּרַעְיָה אוֹתָם לְשׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם לֵאמֹר מִדּוּעַ וְגו'. לְמָה וַיְכֹּן, שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים לָהֶם מִדּוּעַ לֹא כְּלִיתֶם גַּם תַּמּוֹל גַּם הַיּוֹם חֻק הַקְּצוּב עֲלֵיכֶם לְלִבָּן כְּתַמּוֹל הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהוּא יוֹם שֶׁלִּפְנֵי אֶתְמוֹל, וְהוּא הֵיחָד בְּהֵיוֹת הַתְּבִין נִתָּן לָהֶם: **וַיְכֹּן.** לְשׁוֹן וַיַּפְעִלוּ, הָכֹן מִיַּד אַחֲרֵים, הַנּוֹגְשִׁים הַכּוּסִים: טו וְלְבָנִים אֹמְרִים לָנוּ עֲשׂוּ. כְּמִנְיָן הֵרָאִשוּן: וְחֻטָּאת עֲמָךְ. אֵלֹו הֵיחָד נִקּוּד פִּתְּחָה הֵייתִי אוֹמֵר שֶׁהוּא דְבוּק, וְדָבָר זֶה

כלו ביומו, כְּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּהֵיוֹת הַתְּבִין מוּכָן: **וַיְכֹּן שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.** הַשׁוֹטְרִים יִשְׂרָאֵלִים הָיוּ וְחֻסִּים עַל חִבְרֵיהֶם מִלְּדַחְקֵם, וּכְשֶׁהֵיוּ מְשַׁלְּמִים הַלְּבָנִים לְנוֹגְשִׁים שֶׁהֵם מְצֻרִים, וְהֵיחָד חֶסֶד מִן הַסְּכּוּם, הָיוּ מִלְּקִין אוֹתָם עַל שֶׁלֹּא דָחְקוּ אֶת עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה, לְפִיכָף זָכוּ אוֹתָם שׁוֹטְרִים לְהֵיוֹת סְנֵהֲדִרִין, וְנִאֲצַל מִן הַרוּחַ אֲשֶׁר עַל מִשָּׁה, וְהוֹשֵׁם עֲלֵיהֶם, שְׁנֵאמֹר (כְּמִדְּבַר י"א טו) אֶסְפָּה לִּי שְׁבָעִים אִישׁ מִזְּקֵנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּ, מֵאוֹתָן שִׁדְעַת הַטּוֹבָה שֶׁעָשׂוּ בְּמִצְרַיִם, כִּי

זֶלֶק הַדְּקֻדָּה: י"א אֲשֶׁר שָׁמוּ עֲלֵהֶם. הַטַּעַם בְּשִׁי"ן וְהִיא מִלְעִיל:

תפסיר רס"ג

עֲשׂוּ וְהָנָה עֲבָדֶיךָ מִכִּים

וְחֹטְאֵת עִמָּךְ: תִּבְנֶא. לָא

מִתִּיהִיב לְעַבְדְּךָ. וְלִבְנֵי־אֵ. אֲמַרִין לָנָא

עֲבִידוּ. וְהָא עֲבָדְךָ לָקֹן וְחֹטֵן עֲלֵיהוֹן

עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר נִרְפִים אֲתֶם

נִרְפִים עַל-כֵּן אֲתֶם אֲמַרִים

נִלְכָה נִזְבַּחַה לִיהוָה: וַאֲמַר.

בְּטִלְנִין אֲתוֹן בְּטִלְנִין. עַל כֵּן אֲתוֹן

אֲמַרִין: נִיזִיל נִדְבַח קָדָם יי: וְעַתָּה

לָכוּ עֲבָדוּ וְתָבֹן לֹא-יִנְתָן לָכֶם וְתָכוּן לְבָנִים

תִּתְנוּן: וּכְעַן אִיזִילוּ פְלָחוּ. וְתִבְנֶא לָא יִתִּיהִיב לָכוּן. וּסְכוּם לִבְנֵי־אֵ

תִּתְנוּן: וַיִּרְאוּ שְׂטָרֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲתֶם בְּרַע

לֵאמֹר לֹא-תִגְרְעוּ מִלְּבַנֵיכֶם דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ:

וְחִזּוּ. סָרְכֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. יִתְהוֹן בְּבִישׁ לְמִימַר. לָא תִמְנְעוּן מִלְּבַנֵיכֶם

פְּתָגָם יוֹם בְּיוֹמִיה: כַּ וַיִּפְגְּעוּ אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן

נֹצְבִים לְקִרְאָתָם בְּצִאתָם מֵאֶת פְּרַעֲה: וְעָרְעוּ יִת

אֲצִרְבוּ לִבְנֵא. וְהוּדִיא עֲבִידְךָ. מִצִּרְוּבִין מִמָּא יִכְטִי עֲלֵיהֶם קוּמְךָ: יז) קֹאֵל אֲנַתֶּם מִרְפָּהוֹן. לְדִיאֲלֶךְ תִּקְוִלוֹן נִמְצִי נִדְבַח לְרִבְנָא: יח) וְאֵלָאֵן אִמְצִי אֲעַמְלוּ. וְתִבֵּן לֹא יִטְלַק לָכֶם. וְצִרְאִיבְכֶם תּוּפוֹן: יט) וְנִצִּיר עֲרַפָּא בְנֵי אִסְרָאֵל בְּשַׁד קֹאֵלִיו. לֹא תִנְקְצוּ מִן לִבְנֵיכֶם אֲמַר יוֹם בְּיוֹם: כ) פְּפֹאֲגוּ מוּסִי וְהִרוּן. וְאִקְפִין תִּלְקֹאֲהֶם. עַנְד כִּירוּגָהֶם מִן עַנְד פְּרַעוֹן:

— רס"י —

וַיִּצְרוּ וַיִּמְנוּ אֶת הַכֶּסֶף: יט וַיִּרְאוּ שְׂטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. אֶת חֲבָרֵיהֶם הַנִּרְדִים עַל יָדָם: בְּרַע. רָאוּ אוֹתָם בְּרַעַה וְצָרָה הַמוֹצֵאת אוֹתָם בְּהַכְפִּידִם הָעֲבוּדָה עֲלֵיהֶם לֵאמֹר לֹא תִגְרְעוּ וְגוֹי: כ וַיִּפְגְּעוּ. אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן וְגוֹי. וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ כָּל נְצִים וְנֹצְבִים דִּתָּן וְאֲבִירָם הָיָה שְׁנֵאֲמַר בְּהֶם

חֹטְאֵת עִמָּךְ הוּא, עֲכָשׁוּי שְׁהוּא קַמִּי, שֵׁם דְּבַר הוּא. וְכַף פְּרוּשׁוּ וְדְבַר זֶה מִבֵּיא חֹטְאֵת עַל עִמָּךְ, כְּאֵלּוּ כְּתוּב וְחֹטְאֵת לְעִמָּךְ, כְּמוֹ (יוֹם 6 יט) כְּבֹאֲנָה בֵּית לָחֶם, שְׁהוּא כְּמוֹ לְבֵית לָחֶם וְכֵן הִרְבֵּה: יח וְתָכוּן לְבָנִים. חֲשׁבוֹן הַלְּבָנִים, וְכֵן (מִלְכִּים 3 יב 3) אֶת הַכֶּסֶף הַמְתָּכוֹן, הַמְנוּי, כְּמוֹ שְׁאֲמַר בְּעִנְיָן (ס 6)

זוֹלָק הַדְּקִדּוּק: טו וְחֹטְאֵת עִמָּךְ. נֵאמַר כִּי הוּא כְּמוֹ וְחֹטְאֵת בַּחלוּף ה"א הַנִּקְבָה בְּתִי"ו וְהַרְפוּת הַאֲל"ף וְבֵא בְּמִשְׁקַל וְעִשְׂתָּ אֶת הַתְּבוּאָה וְהוּא כִּינּוּי לַפְּרַעֲה דְרַךְ מוּסַר (מִהֲר"ם):

תפסיד רס"ג

כא) פקאלו להמא. ינציר אללה עליכם ויחכם. כמא אפסדתמא חאלנא. ענד פרעון וענד קואדה. חתא לו אן סיפא פי אידיהם לקתלונא: כב) פרגע מוסי. אלי אללה וקאל יא רבי. לם אבלית הולאי אלקום. ולמא דא בעתת בי: כג) ומן חין דכילת אלי פרעון. אכיאטבה באסמך אסא אליהם. ולם תכלצדם מן דיאלד: ו א) פקאל אללה למוסי

משה וית אהרן. קימין לקדמותהון. במפקהון מלות פרעה: כא ויאמרו אליהם ירא יהוה עליכם וישפט אשר הבאתם את-ריחננו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת-חרב בידם להרגנו: ואמרו להון יתגלי יי. עליכון ויתפרע. דאבאישתון ית ריחנא. בעיני פרעה ובעיני עבדוהי.

למתן חרבא בידהון למקטלנא: מפטיד כב וישב משה אל-יהוה ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני: ותב משה לקדם יי ואמר. יי. למא אבאישתא לעמא הדין. למא דנן שלחתני: כג ומאז באתי אל-פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא-הצלתי את-עמך: ומעדן. דעלית לות פרעה למללא בשמך. אבאיש לעמא הדין. ושיזבא לא שזיזבתא ית עמך: ד ויאמר יהוה אל-משה עתה תראה אשר

כס"י

לא כאברהם שאמרתי לו (בראשית כה יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ואחר כך אמרתי לו (סס כז ז) העלהו לעולה, ולא הרהר אחרי לפיכך עתה תראה. העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אמות, כשאביאם

יצאו נצבים: כז למה הרעתה לעם הזה. ואם תאמר מזה אכפת לך, קובל אני על ששלחתני: כג הרע. לשון הפעיל הוא. הרבה רעה עליהם. ותרגומו אבאש: ד א עתה תראה וגוי. הרהרת על מדותי, וזלק הדקדוק: כא ירא. ד' מלעיל וחד מלרע:

תפסיד רס"ג

אלאן תנצ'ר מא אצנע
בפרעון. אנה סיטלקהם ביד
שדידה. ויטרדהם טן בלדה ביד
שדידה:

אעשה לפרעה פי ביד
חזקה ישלחם וביד חזקה
יגרשם מארצו: ואמר יי למשה.
פען תחזי. דאעביד לפרעה. ארי ביד

תקיפא ישלחנן. וביד תקיפא. יתריכנן מארעיה: **ס ס ס**

קכז פיסוקים סימן מעדי

— רש"י —

לארץ: פי ביד חזקה ישלחם. מפני ידי יגרשם. ולא יספיקו לעשות להם צידה. וכן
החזקה שתחזוק עליו ישלחם: וביד חזקה הוא אומר (שמות יג לג) ותחזוק מצרים על
יגרשם מארצו. על פרחם של ישראל העם למהר לשלחם וגו':

חסלת פרשת שמות

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, ובישראל עמו. ובנביאי האמת והצדק: (אמ)

הפטרה דואלה שמות

ביחזקאל סימן ט"ז

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: והוה פתגם נבואה מן קדם יי,
עמי למימר: בן אדם הודע את ירושלם את-
תועבתי: פר אדם, אוכח ית יתבי ירושלם וחוי להון, ית תועבתהון:
ואמרת פה אמר אדני יהוה לירושלם מכרת יך
ומלדת יך מארץ הפנעני אביך האמרי ואמך חתית:

ותימר. כדנן אמר יי אלהים, ליתבי ירשלם. תותבותכון, וילדותכון.
מארע, כנענאי. תמן אתגליתי על אברהם אבוכון בין בתריא
והודעתי, דאתון נחתין למצרים. ובדרע מרמס, אנא פריק יתכון.
ובזכות אבהתכון אנא מתריד מן קדמיכון ית אמוראי, ומשיצי ית
חתאי: ה ומולדותיך ביום הולדת אתך לא-כרת שרך
ובמים לא-רחצת למשעי והמלח לא המלחת והחתל
לא חתלת: ואף כד נחתו אבהתכון למצרים תותבין בארע לא
דילהון, משעבדין ומענן. הות כנשתא דישראל דמיא לולדא דרטיש על
אפי ברא, דלא אתפסיק שוריה. ובמיא לא אשתטיף, לאתנקדה.
ובמלח, לא אתמלח, ובאסרין, לא אתאסר: ה לא-חסה עליך עין
לעשות לך אחת מאלה לחמלה עליך ותשלכי אל-פני
השדה בגעל נפשך ביום הולדת אתך: לא חסת עליכון,
עינא דפרעה. למעבד לכון טבא חדא לאנחא לכון משעבודכון, לרחמא
עליכון. וגזר עליכון גזירת גמירא למרמי דכוריוכון כנהרא, לאבדא
יתכון. בעדן, דהויתון במצרים: ה ואעבר עליך ואראך
מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך
בדמיך חיי: ועל דכרן קים אבהתכון קדמי, ואתגליתי למפרקכון.
ארי גלי קדמי, ארי אתון מענן בשעבודכון. ואמרית לכון בדמא
דמהלתא, אחוס עליכון. ואמרית לכון בדם פסחיא, אפרוק יתכון:
ה רבכה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי
בעדי עדיים שדים נכנו ושערך צמח ואת ערם ועריה:
רבות. כצמחי חקלא, יהבתכון. וסגיתון, ותקיפתון. והויתון, לזרעין
ולשבטין. ובעובדי אבהתכון תקנייא, עדן פרקן כנישתכון מטא, ארי
אתון, משעבדין ומענן: ה ואעבר עליך ואראך והנה עתך עת

זולק הדקדוק: - והמלח. כפשטא אחת והיא מלרע:

דִּדִּים וְאַפְרָשׁ כְּנָפֵי עֲלִיף וְאַכְסֵה עֲרוֹתָךְ וְאַשְׁבַּע לָךְ
 וְאַבּוֹא בְּבִרְיֹת אֲתָךְ נֶאֱמַר אֲדַנִּי יְהוָה וְתַהֲיִי-לִי: וְאַתְּגִלִּיתִי
 עַל מֹשֶׁה, בְּאַסְנָא. אָרִי גְלִי קְדָמִי, אָרִי מְטָא זְמַן פְּרָקְנִכּוֹן. וְאַגִּינִית
 בְּמִימְרֵי, עֲלִיכּוֹן. וְאַעֲדִיתִי, חוֹבִיכּוֹן. וְקִימִית בְּמִימְרֵי לְמִפְרָק יִתְכּוֹן,
 כְּמָא דְקִימִית לְאַבְהֶתְכּוֹן. אָמַר, יִי אֱלֹהִים, לְמַהוֹיכּוֹן עִם, מְשָׁמִישׁ
 קְדָמִי: ט וְאַרְחֲצֵךְ בְּמַיִם וְאַשְׁטַף דְּמִיךְ מֵעֲלִיךְ וְאַסְכְּךָ
 בְּשֶׁמֶן: וּפְרָקִית יִתְכּוֹן, מִשְׁעַבּוּד מִצְרָאִי. וְאַעֲדִיתִי תְּקוּף מְרוֹתָא,
 מְנִכּוֹן. וְדַבְרִית יִתְכּוֹן, בְּחִירוֹתָא: ז וְאַלְבִּשְׁךָ רִקְמָה וְאַנְעֵלְךָ
 תַּחַשׁ וְאַחְבִּשְׁךָ בִּשְׁשׁ וְאַכְסֵךְ מְשִׁי: וְאַלְבִּישִׁית יִתְכּוֹן לְבוּשֵׁי
 צִיּוּרִין, מִחֲמַדַּת סְנְאִיכּוֹן. וְיַהֲבִית מֶסֶן דִּיקָר, בְּרַגְלִיכּוֹן. וְקִדִּישִׁית מְנִכּוֹן
 כְּהִנְיָא לְמַהוֹי מְשָׁמִישִׁין קְדָמִי, בְּמִצְנָפֵן דְּבוּץ. וְיִת כְּהִנְיָא רַבָּא, בְּלְבוּשֵׁי
 צְבַענִין: ח וְאַעֲדֵךְ עֲדֵי וְאַתְנֵה צְמִידִים עַל-יְדֵיךְ וְרַבִּיד
 עַל-גְּרוֹנְךָ: וְתַקִּינִית יִתְכּוֹן בְּתַקּוֹן פְּתַגְמֵי אוֹרִיתָא כְּתִיבִין, עַל תְּרִין
 לוּחֵי אַבְנֵיָא. וְיַהֲבִין, עַל יְדֵי מֹשֶׁה. וּבְקִדְשֵׁת שְׁמֵי רַבָּא, קִדִּישִׁית יִתְכּוֹן:
 ט וְאַתָּן נְזֻם עַל-אַפְךָ וְעֵגִילִים עַל-אַזְנֵיךָ וְעֵטְרַת
 תְּפָאֲרַת בְּרֵאשִׁיךָ: וְיַהֲבִית אֲרוֹן קִימֵי, בִּינִיכּוֹן. וְעֲנֵן יְקָרֵי, מִטַּל
 עֲלִיכּוֹן. וּמִלְאָךְ שְׁלִיחַ מִן קְדָמִי, מְדַבֵּר בְּרִישׁכּוֹן: י וְתַעֲדֵי זֶהָב
 וְכֶסֶף וּמִלְּבוּשֵׁיךָ (כ' שש) שֶׁשׁ וּמְשִׁי וְרִקְמָה סֶלֶת וְדַבְשׁ

זולק הדקדוק: ה וְתַהֲיִי-לִי. השוא נח אף שיש געיא כי אותיות אחה"ע לא ינועו כי אם בשוא
 פתח וכ"כ בשרש יהודה בפירוש, וטעות נפל בפי ההמון:

וְאַכְסֵךְ. כל ווי"ן דבענין קמץ זולתי וי"ו זה בפתח בתיגאן מדוקדקות ובירושלמיים ומסיר
 עליה לחוד פתח. ושוב מצאתי כן להרב בעל לשון למודים שכתב כן בפירוש, וכ"כ הרד"ק
 בשמואל-ב' פרק א' פסוק י' ואעמד עליו ואמתתהו. ונ"ל לתת טעם, והוא שיונתן תרגם 'וית
 כהנא רבה' וקאי על אהרן קדוש ה' הכהן הגדול, ולפי שאהרן לא פסק תמיד משמושו אף
 בעה"ב, כארז"ל על פס' 'שם מת אהרן וכו' דברים י-ו'. מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד
 ומשמש. א"כ יבוא על נכון הוי"ו בפתח כי הוא דבר שאין לו הפסק והוה תמיד. וע"ד מה
 שפירשו ז"ל בפס' ואברכהו ישעיה נא-ב' שבא הוי"ו בפתח, שהקב"ה מברכו תמיד לאברהם
 אבינו ע"ה:

וְשִׁמּוֹן (כ' אכלתי) אֶכְלֶתָּ וְתִיפִי בְּמַאֲד מְאֹד וְתַעֲלָחִי
 לְמַלּוּכָה: וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא מִתְקַן בְּדָהַב וּבְכֶסֶף. וַיִּרְעַת בּוּץ,
 וַצְבַּעֲנִין וְצִיּוּרִין. וּמִנָּה דְטָב פְּסֻלַּת וְכַדְבֵּשׁ וְכַמְשָׁח, אוֹכִילִית יִתְכוּן.
 וְעֵתְרֶתוֹן וְתַקִּיפְתוֹן, לַחֲדָא לַחֲדָא. וְאַעֲלַחְתוֹן וּשְׁלִיטְתוֹן, בְּכָל מַלְכוּתָא:
 וַיֵּצֵא לָךְ שֵׁם בַּגּוֹיִם בְּיַפְיֹךְ כִּי | כָּלִיל הוּא בַּהֲדָרִי
 אֲשֶׁר-שְׁמֹתִי עָלֶיךָ נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה: וּנְפַק לִיד שׁוֹם, כְּנִשְׁתָּא
 דְיִשְׂרָאֵל. בִּינֵי עַמְמֵיָא, בְּשַׁפְרִיךְ. אַרְי, גְּמִיר הוּא. יְקָרִי, דְשׁוּיְתִי עַלְךָ.
 אָמַר, יי אלהים:

(גְּאֲלֵנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי צְבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ קְדִישָׁא, דְיִשְׂרָאֵל:)

על דא יתברך וישתבח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. די לעילא, חַיָּא וְקַיָּמָא. מְבָרַךְ הוּא לְעַלְמַי,
 וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא:

דדד לטנחת שבת ושני וחמישי זארא

תפסיר רס"ג

(ב) ת'ם פלם אללה מוסי'. וקאל
 לה אנא אללה: (ג) אלדי
 תגלית. לאברהים ליצחק וליעקב

ב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה:
 וּמַלְאִל יי עם משה. וְאָמַר לִיָּה אֲנָא יי:

ג וַיֹּאֲרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב

— רס"י —

נדרש בכמה מקומות אני ה' נאמן לפרע,
 כשהוא אמור אצל עונש, כגון (ויקרא יט ז)
 וְחַלְלֶתָּ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה'; וְכִשְׁהוּא
 אמור אצל קיום מצות, כגון (ויקרא כז לז)
 וּשְׁמֹרְתֶם מִצְוֹתַי וְעִשִּׂיתֶם אוֹתָם אֲנִי ה';
 נאמן לתן שכר: ג וַיֹּאֲרָא. אֶל הָאֲבוֹת:

ב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה. דְבַר אֲתוֹ
 משפט על שהקשה לדבר ולומר (לעיל כ כז)
 למה הרעותה לעם הזה: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'.
 נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. ולא
 לחנם שלחתיך כי אם לקים דברי שדברתי
 לאבות הראשונים. וּבְלִשׁוֹן הַזֶּה מְצִינּוּ שְׁהוּא